सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे

Savitribai Phule Pune University, Pune

पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम (PG)
[Two Years PG Program]

Level 6.0

अभ्यासक्रम : पदव्युत्तर पदवी- प्रथम वर्ष : मराठी

(शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ पासून)

CURRICULUM AND SYLLABUS

OF

P.G. YEAR - I, MAJOR - MARATHI
w.e.f. Academic Year 2023-24

(Updated on 01 July 2024)

M.A. MARATHI (w.e.f. academic year 2023-24)
M. A. मराठी विषयाचा पुनर्रचित अभ्यासक्रम (शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ पासून)

१. Title of the course: M. A. (मराठी)

२. Preamble of the syllabus:

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाला अनुसरून सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या एम. ए. मराठीचा अभ्यासक्रम तयार करत असताना काही आधारभूत तत्त्वे स्वीकारली आहेत. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाची उद्दिष्टे प्रत्यक्षात आणताना विद्यार्थीकेंद्री, अंतरविद्याशाखीय, रोजगाराभिमुख, कौशल्याधिष्ठित असे भाषा व साहित्याचे अभ्यासक्रम अनुसरणे आवश्यक आहे. तसेच कौशल्यविकासासाठी भाषा, साहित्य व कला ही माध्यमे अधिक परिणामकारकतेने समजून घेणे आवश्यक झाले आहे. विद्यार्थ्यांमध्ये साहित्यिकक्षमता, भाषिकक्षमता विकसित करणे व जीवनाच्या आकलनासाठी त्यांना सिद्ध करणे ही काळाची गरज बनली आहे .तसेच विद्यार्थ्यांना मराठी भाषा आणि साहित्याचे सखोल ज्ञान व्हावे, त्यांच्यामध्ये संशोधनाची तसेच अंतरविद्याशाखीय अभ्यास करण्याची वृत्ती वाढावी असे विविध हेतू समोर ठेवून सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या एम. ए. मराठीचा अभ्यासक्रम तयार केला आहे .

एम. ए. मराठी विषयाच्या अभ्यासक्रमाची पुनर्रचना पुढील क्रमाने करण्यात आली आहे.

१. **First Year M.A. 2023-24 (Level 6.0)**
२. **Second Year M.A. 2024-25 (Level 6.5)**

एम. ए. मराठी हा पुनर्रचित अभ्यासक्रम दोन वर्षांचा आणि चार सत्रांमध्ये विभागलेला आहे. त्यासाठी राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाला अनुसरून पुनर्रचना करण्यात आलेली आहे. यामध्ये प्रथम वर्षात अर्वाचीन मराठी साहित्याचा इतिहास, ऐतिहासिक भाषाविज्ञान, समाजभाषा विज्ञान, प्रकाशनव्यवहार आणि ग्रंथनिर्मितीप्रक्रिया, प्रशासकीय लेखनकौशल्य, नियतकालिकांचे स्वरूप आणि संपादन, प्रसारमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये, विविध साहित्य प्रवाहांचा अभ्यास, तौलनिक साहित्याभ्यास, साहित्यप्रकारांचे रूपांतर, मराठीचे व्याकरण, वाङ्मयेतिहास लेखनविद्या, संशोधन पद्धती, व्यावसायिक लेखनकौशल्य या स्वरूपाची अभ्यासक्रमाची पुनर्रचना असून; सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाने पुढील तक्त्यात दिल्याप्रमाणे प्रथम वर्षात ४४ आणि द्वितीय वर्षात ४४ अशा एकूण ८८ श्रेयांकाचा हा अभ्यासक्रम पूर्ण केला जाणार आहे .या अभ्यासक्रमात विद्यार्थ्यांना मुख्य विषयाबरोबरच विषय निवडीची संधी दिली जाणार आहे शिवाय सैद्धांतिक व प्रात्यक्षिके यांना विशेष महत्त्व देण्यात आले आहे.

Savitribai Phule Pune University, Pune

Credit Framework for Post Graduate (PG)

Level	Semester	Credits Related to Major		Research Methodology (RM)	Internship On Job Training (OJT)	Research Project (RP)	Total
		Major Core	Major Elective				
6.0	I	10(T) + 4(P)	2 (T) + 2 (T/P)	4	0	0	**22**
	II	10(T) + 4(P)	2 (T) + 2 (T/P)	0	4 (OJT)	0	**22**
Exit option: Award PG Diploma on completion of 44 Credits after Three Year UG Degree **OR** continue with PG second year							
6.5	III	10 (T) + 4 (P)	2 (T) + 2 (T/P)	0	0	4	**22**
	IV	8 (T) + 4 (P)	2 (T) + 2 (T/P)	0	0	6	**22**
Total 4 Years		**54**	**16**	**4**	**4**	**10**	**88**
2 Years-4 Sem. Award PG Degree on completion 88 credits after Three Year UG Degree or 1 Year-2 Sem PG Degree (44 credits) after Four Year UG Degree							

Notes:

Abbreviation: T – Theory, P – Practical

3. Wherever require the BOS can choose theory or practical course as per the need and within the given structure.
4. Each course should be designed with minimum 2 or maximum 4 credits.

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

PROGRAMME EDUCATIONAL OBJECTIVES (PEOs)

विद्यार्थ्यांना पदव्युत्तर स्तरावर मराठी विषयाच्या अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे खालील प्रमाणे निश्चित करण्यात आलेली आहेत.

PEO-1	पदव्युत्तर पातळीवरील विद्यार्थ्यांच्या वाङ्मयीन आणि जीवनविषयक जाणिवा समृद्ध करणे.
PEO- 2	विशिष्ट कालखंडातील साहित्यनिर्मितीच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती लक्षात घेऊन साहित्याचे आकलन करून घेणे.
PEO- 3	वाङ्मयीन परंपरेची जाणीव करून देणे.
PEO- 4	विविध भाषाभ्यासाच्या पद्धतींची ओळख करून देणे.
PEO- 5	मूलभूत साहित्यसिद्धांतांचा परिचय करून देणे.
PEO- 6	विद्यार्थ्यांमध्ये भाषिक कौशल्ये विकासाची जाणीव-जागृती घडवून आणणे.
PEO- 7	साहित्यकृतींच्या चिकित्सक अभ्यासाची प्रवृत्ती वृद्धिंगत करणे.
PEO- 8	विविध समीक्षापद्धतींची ओळख करून देणे.
PEO- 9	विद्यार्थ्यांमध्ये रोजगाराच्या क्षमता विकसित करणे.
PEO- 10	अभ्यासकाचे व्यक्तिमत्व सुसंस्कारित करणे.

अभ्यासक्रमाची अध्ययन निष्पत्ती :

PROGRAMME OUTCOMES(POs) AND PROGRAMME SPECIFIC OUTCOMES(PSOs) :

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमतांचा विकास होईल.

PO- 1	पदव्युत्तर पातळीवरील विद्यार्थ्यांच्या वाङ्मयीन आणि जीवनविषयक जाणिवा समृद्ध होतील.
PO- 2	साहित्यकृतीच्या चिकित्सक अभ्यासाची प्रवृत्ती वृद्धिंगत होईल.
PO- 3	भाषिक जाणिवा विकसित करून कौशल्यात्मक उपयोजनासाठी सिद्ध होतील.
PO- 4	विविध जीवनक्षेत्रातील भाषाविषयक कौशल्य ग्रहणानंतर रोजगारक्षमतांची आणि प्रावीण्यांची निर्मिती होईल.
PO- 5	विशिष्ट कालखंडातील साहित्यनिर्मितीच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती लक्षात घेऊन साहित्याचे नेमके आकलन करून घेता येईल.
PO- 6	तौलनिक अभ्यास, भाषांतर मीमांसा, प्रभाव अभ्यास, आंतर्विद्याशाखीय दृष्टी, परभाषेतील समकालीन साहित्यकृती, वाङ्मयेतिहास, संस्कृती अभ्यास, भाषिक अभ्यास याद्वारे साहित्याच्या अभ्यासाला परिपूर्णता आणता येईल.
PO- 7	पौर्वात्य व पाश्चात्य साहित्यविचार, साहित्यसिद्धांत, समीक्षा, साहित्यविमर्श, विविध वाङ्मयीन संप्रदाय, वेळोवेळी उद्भवणाऱ्या जीवनविषयक व वाङ्मयीन चर्चा, संकल्पना यांचा पैस विद्यार्थ्यांना परिचित होईल
PO- 8	संशोधनाची निरनिराळी अंगे तसेच संशोधनाच्या विविध पध्दतींची ओळख होईल.
PSO- 1	वाङ्मयीन मूल्यांचे आणि जीवनमूल्यांचे संस्कार विद्यार्थ्यांमध्ये रुजविण्यास मदत होईल.
PSO- 2	वाचन, आस्वादन, विश्लेषण, वर्गीकरण, मूल्यनिर्णयन या प्रक्रियेतून विद्यार्थ्यांची वाङ्मय आकलनाची क्षमता वृद्धिंगत होईल.
PSO- 3	साहित्य आणि संस्कृती यांचा परस्पराश्रयी संबंध जागतिक परिप्रेक्ष्यात लक्षात घेण्याची क्षमता व कौशल्ये निर्माण होतील.
PSO- 4	मराठी भाषा, साहित्य आणि संस्कृती यांच्या अनुबंधाचा शोध घेता येईल.

COURSE STRUCTURE- Post Graduate in Humanities-Marathi, Year-I (Updated on 01 July 2024)

[सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या परिपत्रक क्र. २७६/२०२३ दि. ०७ नोव्हेंबर २०२३ नुसार मान्यता देण्यात आलेल्या नियमांप्रमाणे]

Course Category	Sr. No.	Course Code	Course Title	Theory/ Practical	Credits (T/P)	Int. Marks	Ext. Marks
PG-Marathi, Year- 1st [L- 6.0] Semester- I							
Major Core	1.	MAR 501 MJ	अर्वाचीन मराठी साहित्याचा इतिहास (इ.स. १८१८ ते इ.स. १९२०)	Theory	4 (T)	30	70
	2.	MAR 502 MJ	ऐतिहासिक भाषाविज्ञान	Theory	4 (T)	30	70
	3.	MAR 503 MJ	प्रकाशनव्यवहार आणि ग्रंथनिर्मितीप्रक्रिया	Theory	2 (T)	15	35
	4.	MAR 504 MJP	प्रशासनिक लेखनकौशल्ये - प्रात्यक्षिक	Practical	4 (P)	30	70
Major Elective	5.	MAR 510 MJ **[Choose any One Elective Course]**	E-1: साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित साहित्य आणि ग्रामीण साहित्य E-2: तौलनिक साहित्याभ्यास : भाग १ E-3: साहित्यप्रकारांचे रूपांतर : भाग १ E-4: मराठी व्याकरण : भाग १ E-5: वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या : भाग १	Theory	2(T)	15	35
	6.	MAR 511 MJP **[One Elective Course corresponding to MAR 510 MJ]**	E-1: साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित साहित्य आणि ग्रामीण साहित्य - प्रात्यक्षिक E-2: तौलनिक साहित्याभ्यास : भाग १ - प्रात्यक्षिक E-3: साहित्यप्रकारांचे रूपांतर : भाग १ - प्रात्यक्षिक E-4: मराठी व्याकरण : भाग १ - प्रात्यक्षिक E-5: वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या : भाग १ - प्रात्यक्षिक	Practical	2(P)	15	35
RM	7.	MAR 541 RM	संशोधन पध्दती	Theory	4	30	70
PG-Marathi, Year- 1st [L- 6.0] Semester- II							
Major Core	1.	MAR 551 MJ	अर्वाचीन मराठी साहित्याचा इतिहास (इ.स. १९२० ते इ.स. २०१०)	Theory	4 (T)	30	70
	2.	MAR 552 MJ	समाजभाषाविज्ञान	Theory	4 (T)	30	70
	3.	MAR 553 MJ	नियतकालिकांचे स्वरूप आणि संपादन	Theory	2 (T)	15	35
	4.	MAR 554 MJP	प्रसारमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये - प्रात्यक्षिक	Practical	4 (P)	30	70
Major Elective	5.	MAR 560 MJ **[Choose any One Elective Course]**	E-1: साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : आदिवासी साहित्य आणि स्त्रीवादी साहित्य E-2: तौलनिक साहित्याभ्यास : भाग २ E-3: साहित्यप्रकारांचे रूपांतर : भाग २ E-4: मराठी व्याकरण : भाग २ E-5: वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या : भाग २	Theory	2 (T)	15	35
	6.	MAR 561 MJP **[One Elective Course corresponding to MAR 560 MJ]**	E-1: साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : आदिवासी साहित्य आणि स्त्रीवादी साहित्य - प्रात्यक्षिक E-2: तौलनिक साहित्याभ्यास : भाग २ - प्रात्यक्षिक E-3: साहित्यप्रकारांचे रूपांतर : भाग २ - प्रात्यक्षिक E-4: मराठी व्याकरण : भाग २ - प्रात्यक्षिक E-5: वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या : भाग २ - प्रात्यक्षिक	Practical	2 (P)	15	35
OJT	7.	MAR 581 OJT	व्यावसायिक प्रशिक्षण	Practical	4	30	70

EVALUATION PATTERN

P.G. Year-I, Major-Marathi, Sem-I & II (w.e.f. academic year 2023-24)

मूल्यमापनाचा आराखडा - सैद्धांतिक अभ्यासक्रम (T) श्रेयांक- ४		
विद्यापीठ सत्र परीक्षा (एकूण गुण : ७०) वेळ : ३ तास		
प्रश्न क्रमांक	**प्रश्न निवडीबाबत सूचना**	**गुण**
प्रश्न १ ला	**दोन** पैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (शब्द मर्यादा- ३०० शब्द)	१५
प्रश्न २ रा	**दोन** पैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (शब्द मर्यादा- ३०० शब्द)	१५
प्रश्न ३ रा	**दोन** पैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (शब्द मर्यादा- ३०० शब्द)	१५
प्रश्न ४ था	**दोन** पैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (शब्द मर्यादा- ३०० शब्द)	१५
प्रश्न ५ था	**चार** पैकी **दोन** टिपा लिहा. (शब्द मर्यादा- १०० शब्द)	१०
अंतर्गत मूल्यमापन (एकूण गुण : ३०) [प्रत्येक श्रेयांकासाठी ३०% चे अंतर्गत मूल्यमापन करावे.]		
१.	लेखी परीक्षा	२०
२.	मौखिक परीक्षा/ प्रकल्पलेखन/ क्षेत्रीय अभ्यास(माहितीच्या संकलानासह)/ क्षेत्रभेट-अहवाल/घटक चाचणी/समूह चर्चा/ ग्रंथालयीन कार्य/सादरीकरण/ प्रश्नमंजुषा/ गृहपाठ/ विस्तार कार्य/संशोधन प्रकल्प/खुले पुस्तक परीक्षा **(अंतर्गत मूल्यमापनासाठी वरीलपैकी पर्याय निवडावा.)**	१०

मूल्यमापनाचा आराखडा - सैद्धांतिक अभ्यासक्रम (T) श्रेयांक- २		
विद्यापीठ सत्र परीक्षा (एकूण गुण : ३५) वेळ : २ तास		
प्रश्न क्रमांक	**प्रश्न निवडीबाबत सूचना**	**गुण**
प्रश्न १ ला	**दोन** पैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (शब्द मर्यादा- ३०० शब्द)	१५
प्रश्न २ रा	**दोन** पैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (शब्द मर्यादा- ३०० शब्द)	१५
प्रश्न ३ रा	**दोन** पैकी **एक** टीप लिहा. (शब्द मर्यादा- १०० शब्द)	५
अंतर्गत मूल्यमापन (एकूण गुण : १५) [प्रत्येक श्रेयांकासाठी ३०% चे अंतर्गत मूल्यमापन करावे.]		
१.	लेखी परीक्षा	१०
२.	मौखिक परीक्षा/ प्रकल्पलेखन/ क्षेत्रीय अभ्यास(माहितीच्या संकलानासह)/ क्षेत्रभेट-अहवाल/घटक चाचणी/समूह चर्चा/ ग्रंथालयीन कार्य/सादरीकरण/ प्रश्नमंजुषा/गृहपाठ/ विस्तार कार्य/संशोधन प्रकल्प/खुले पुस्तक परीक्षा **(वरीलपैकी पर्याय निवडावा.)**	०५

मूल्यमापनाचा आराखडा - प्रात्यक्षिक अभ्यासक्रम				
विद्यापीठ प्रात्यक्षिक परीक्षा				
१.	प्रात्यक्षिक परीक्षा (प्रात्यक्षिक विषयास अनुसरून)	**श्रेयांक- २ चा विषय**	**वेळ-** २ तास	**३५ गुण**
२.	प्रात्यक्षिक परीक्षा (प्रात्यक्षिक विषयास अनुसरून)	**श्रेयांक- ४ चा विषय**	**वेळ-** ३ तास	**७० गुण**
अंतर्गत प्रात्यक्षिक परीक्षा [प्रत्येक श्रेयांकासाठी ३०% चे अंतर्गत मूल्यमापन करावे.]				
१.	मौखिक परीक्षा/ प्रकल्पलेखन/ क्षेत्रीय अभ्यास(माहितीच्या संकलानासह)/ क्षेत्रभेट-अहवाल/घटक चाचणी/समूह चर्चा/ ग्रंथालयीन कार्य/सादरीकरण/ प्रश्नमंजुषा/ गृहपाठ/विस्तार कार्य/संशोधन प्रकल्प/खुले पुस्तक परीक्षा/ व्यावसायिक प्रशिक्षण -अहवाल **(अंतर्गत मूल्यमापनासाठी वरीलपैकी पर्याय निवडावेत.)**	**श्रेयांक- २ चा विषय**		**१५ गुण**
२.		**श्रेयांक- ४ चा विषय**		**३० गुण**

मानव विज्ञान शाखेतील **मराठी विषयात** पदव्युत्तर पदवी [**M.A. मराठी]**

प्रथम वर्ष (सत्र-१)

अभ्यासक्रम [Level 6.0]

Post Graduate in Humanities - Marathi

Year-I (Semester-1)

(w. e. f. Academic Year 2023-24)

M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-१) अभ्यासक्रम [Level 6.0]			
Course Type : Major Core			
MAR 501 MJ	**अर्वाचीन मराठी साहित्याचा इतिहास (इ.स. १८१८ ते इ.स. १९२०)**	**Credits- 4 4 (T)**	**Hours- 60 60 (T)**

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

सदर अभ्यासपत्रिकेतून इ. स. १८१८ ते इ.स. १९२० या कालखंडातील मराठी साहित्याचे स्वरूप जाणून घेता येईल. तसेच या कालखंडातील साहित्यनिर्मितीच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती समजून घेण्यास मदत होईल.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) साहित्येतिहासाची संकल्पना समजून घेणे .

२) अर्वाचीन कालखंडाची सामाजिक, धार्मिक, राजकीय, सांस्कृतिक आणि वाङ्मयीन पार्श्वभूमी समजून घेणे.

३) इ.स. १८१८ ते १९२० या कालखंडातील साहित्याच्या प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप अभ्यासणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**साहित्येतिहास : स्वरूपमीमांसा** १.१ साहित्येतिहासाची संकल्पना १.२ कालखंड : संकल्पना (प्राचीन / अर्वाचीन) १.३ साहित्यनिर्मिती आणि कालखंड यांचा सहसंबंध १.४ साहित्यनिर्मितीमागील प्रेरणा व प्रवृत्तींचा कालिक संदर्भ	१	१५
२	**अव्वल इंग्रजी कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप** २.१ अर्वाचीन कालखंडाची सामाजिक, धार्मिक, राजकीय, सांस्कृतिक आणि साहित्यिक पार्श्वभूमी २. २ मुद्रणकला व ग्रंथव्यवहार २.३ सरकारी पातळीवरील पाठ्यपुस्तके, व्याकरण व कोशनिर्मितीचे प्रयत्न २.४ भाषांतरयुग	१	१५
३	**इ.स.१८१८ ते १८७४ कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप** ३.१ या कालखंडातील सुधारणाविषयक विचारांची वाटचाल ३.२ या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय सुधारणा व साहित्य : सहसंबंध ३.३ इ.स.१८१८ ते १८७४ या कालखंडातील साहित्यप्रकार (निबंध, कथा, कादंबरी, काव्य, नाटक) : वाटचाल ३.४ या कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती, विषय व आशय यासंदर्भातील निरीक्षणे	१	१५
४	**इ.स. १८७४ ते १९२० कालखंडातील साहित्य: प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप** ४.१ या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय विचारांची वाटचाल	१	१५

	४.२ या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय सुधारणा व साहित्य : परस्पर प्रभाव ४.३ इ.स. १८७४ ते १९२० या कालखंडातील साहित्यप्रकार (निबंध, कथा, कादंबरी, काव्य, नाटक) : वाटचाल ४. ४ या कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती, विषय व आशय या संदर्भातील निरीक्षणे		

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	साहित्येतिहासाच्या स्वरूपाचा विद्यार्थ्यांना परिचय होईल.
CO-2 (Understanding)	अव्वल इंग्रजी कालखंडातील साहित्याच्या प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप यांचे विवेचन करता येईल.
CO-3 (Applying)	इ.स.१८१८ ते १९२० या कालखंडातील साहित्याचे स्वरूप विशद करता येईल.
CO-4 (Analysing)	इ.स.१८१८ ते १९२० या कालखंडातील साहित्याच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती यांचे विश्लेषण करता येईल.
CO-5 (Evaluating)	इ.स.१८१८ ते १९२० या कालखंडातील साहित्यनिर्मितीची कारणमीमांसा करता येईल.
CO-6 (Creating)	इ.स.१८१८ ते १९२० या कालखंडातील साहित्यनिर्मितीच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती लक्षात येऊन विद्यार्थ्यांना साहित्यनिर्मितीची आणि विश्लेषणाची प्रेरणा मिळेल.

संदर्भ ग्रंथ :

१. महाराष्ट्र सारस्वत - वि. ल. भावे, शं. गो. तुळपुळे
२. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ४, ५, ६ - महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
३. मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास, अर्वाचीन कालखंड - डॉ. प्र. न. जोशी
४. महाराष्ट्र जीवन, खंड १ व २ - गं. बा. सरदार
५. प्रदक्षिणा खंड १ व २ (सा. वा. नाशिक) - कॉन्टीनेन्टल प्रकाशन, पुणे
६. अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपीठीका - गं. बा. सरदार
७. साहित्य समाज आणि संस्कृती - दिगंबर पाध्ये
८. महाराष्ट्राचा सांस्कृतिक इतिहास - शं. दा. पेंडसे
९. मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार - द. वा. पोतदार
१०.मराठी वाङ्मयाची सद्यस्थिती - संपादक डॉ. विद्यागौरी टिळक, डॉ. द. दि. पुंडे
११.मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - गो. म. कुलकर्णी
१२.अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - सदा कऱ्हाडे
१३. मराठी कादंबरी आशय आणि आविष्कार - दत्ता घोलप
१४.आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड १ व २ - डॉ. अ. ना. देशपांडे
१५.मराठी कादंबरी पहिले शतक - कुसुमावती देशपांडे
१६.मराठी कथा उदगम आणि विकास - इंदुमती शेवडे
१७.धार आणि काठ - नरहर कुरुंदकर
१८.मराठी साहित्य प्रेरणा आणि स्वरूप - गो. मा. पवार व म. द. हातकणंगलेकर

१९.टीकास्वयंवर - भालचंद्र नेमाडे
२०.मराठी कादंबरीचा इतिहास - चंद्रकांत बांदिवडेकर
२१.कादंबरी आणि मराठी कादंबरी - उषा हस्तक
२२.आधुनिक मराठी कविता - रा. श्री. जोग
२३.वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना - द. दि. पुंडे
२४.मराठी नाटक आणि रंगभूमी - वि. भा. देशपांडे
२५.मराठी रंगभूमीच्या तीस रात्री, खंड १, २ व ३ - मकरंद साठे
२६.मराठी कथा रूप आणि परिसर - म. द. हातकणगलेकर
२७.एकोणिसाव्या शतकातील महाराष्ट्र - य. दि. फडके
२८.विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र - य. दि. फडके
२९.आधुनिक मराठी काव्य : उद्गम, विकास आणि भवितव्य - दि. के. बेडेकर
३०.मराठी कविता एक दृष्टिक्षेप - नागनाथ कोत्तापल्ले
३१.मराठी कविता १९४५ ते १९६० - रा. श्री. जोग
३२.मराठी कादंबरी : प्रेरणा व स्वरूप – कुसुमावती देशपांडे
३३.खडक आणि पाणी - गंगाधर गाडगीळ
३४.मराठी प्रादेशिक कादंबरी - मदन कुलकर्णी
३५.महाराष्ट्राच्या सामाजिक सांस्कृतिक स्थित्यंतराचा इतिहास, खंड एक (१८०१ ते १९००) - रमेश नारायण वरखेडे
३६.कादंबरी : स्वरूप व समीक्षा - द. भि. कुलकर्णी
३७.राजवाडे लेखसंग्रह - संपादक तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी
३८.निवडक मराठी समीक्षा - संपादक गो. मा. पवार
३९.मराठी गद्याचे पूर्वरंग - संपादक भीमराव कुलकर्णी
४०.सत्यशोधकीय साहित्याचा इतिहास - श्रीराम गुंदेकर
४१.विचारकिरण - उमेश बगाडे
४२.कादंबरी एक साहित्यप्रकार - हरिश्चंद्र थोरात
४३.मराठी कादंबरी : त्रेसष्ट ते तेरा - हरिश्चंद्र थोरात
४४.मराठीतील चरित्रात्मक कादंबरी - शिरीष लांडगे
४५.कवितेचा अंत:स्वर - देवानंद सोनटक्के
४६.महाराष्ट्रातील विस्थापित आणि मराठी कादंबरी - संजय नगरकर
४७.मराठी वाङ्मयाचा अभिनव इतिहास, (काही लेखक, काही साहित्यकृती), इ. स. 1800-1920), संपादक, ग. ना. जोगळेकर, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस
४८.1980 पूर्वीची ग्रामीण कविता, प्रेरणा आणि प्रवृत्ती, मारोती घुगे, यशोदीप पब्लिकेशन्स, पुणे
४९.कविता : संदर्भ आणि दृष्टिकोन, आशुतोष पाटील, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे
५०. मराठी वाङ्मयाचा अभिनव इतिहास, (काही लेखक, काही साहित्यकृती), इ. स. 1920- 1960, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस, पुणे
५१. एकविसाव्या शतकातील मराठी कादंबरी, संपादक दादा गोरे, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे
५२. कादंबरी सार आणि विस्तार, महेंद्र कदम, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे
५३. मराठी कविता : स्वरूप आणि विवेचन, निशिकांत ठकार, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे

M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-१) अभ्यासक्रम [Level 6.0]			
Course Type : Major Core			
MAR 502 MJ	**ऐतिहासिक भाषाविज्ञान**	**Credits- 4 4 (T)**	**Hours- 60 60 (T)**

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून भाषेचे स्वरूप ,संकल्पना , मराठी भाषेचा इतिहास, कुलवृतांत, पूर्वपीठिका, कालिक भेद , भाषेचे महत्त्व, त्याची उद्दिष्टे, आकलन व ज्ञान विद्यार्थ्यांना अवगत होईल.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) ऐतिहासिक भाषाविज्ञानाचे स्वरूप समजावून घेणे.
२) ऐतिहासिक भाषाविज्ञानातील विविध सिद्धांत, संकल्पांचा परिचय करून घेणे .
३) ऐतिहासिक भाषाविज्ञानाची व्याप्ती समजावून घेणे.
४) भाषाव्यवहाराची विविधता समजून घेता येईल.
५) मराठीच्या विविध बोलींचा ऐतिहासिक, भाषावैज्ञानिक दृष्टीने विचार करता येईल.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	भाषेचे स्वरूप, कार्ये व अभ्यासपद्धती १.१ भाषेचे स्वरूप व कार्ये १.२ भाषाभ्यासाची आवश्यकता १.३ भाषाभ्यासाची अंगे व पद्धती १.४ ऐतिहासिक भाषाभ्यासपद्धती : स्वरूप व संकल्पना १.५ ऐतिहासिक भाषाभ्यासपद्धती : महत्त्व व मर्यादा	१	१५
२	भाषाकुल संकल्पना व स्वरूप २.१ भाषांचे पुनर्रचन व वर्गीकरण २.२ भाषाकुल संकल्पना २.३ जागतिक भाषाकुले २.४ इंडो युरोपियन भाषाकुल २.५ आर्य भारतीय भाषाकुल आणि मराठी भाषा	१	१५
३	भाषा उद्गम व विकास ३.१ भाषा उत्पत्तीविषयक विविध उपपत्ती ३.२ मराठीची पूर्वपीठिका – मराठी भाषेचा उगम ३.३ मराठीचा निर्मितीकाल (कोरीव लेख आणि ग्रांथिक पुरावे) ३.४ अंतर – बहिर – वर्तुळ सिद्धांत २.५ मराठी भाषा विकासाचे कालिक टप्पे (आदिकाल, मध्यकाल आणि अर्वाचीन काल)	२	३०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	ऐतिहासिक भाषाविज्ञानाचे स्वरूप व संकल्पना स्पष्ट करता येईल.
CO-2 (Understanding)	ऐतिहासिक भाषाविज्ञानातील सिद्धांत, महत्त्व व मर्यादा विशद करता येतील.
CO-3 (Applying)	ऐतिहासिक भाषाविज्ञानाच्या ज्ञानातून स्थानिक भाषांचा अभ्यास करता येईल.
CO-4 (Analysing)	जागतिक व भारतीय भाषांचे अध्ययनाच्या दृष्टीकोनातून वर्गीकरण करता येईल.
CO-5 (Evaluating)	जागतिक व भारतीय भाषांचा तौलनिक अभ्यास करता येईल.
CO-6 (Creating)	विविध भारतीय भाषा व बोलीभाषांवर आधारित प्रकल्प तयार करता येतील.

संदर्भ ग्रंथ :

१. ध्वनिविचार : डॉ. ना.गो. कालेलकर, मौज प्रकाशन गृह

२. भाषा आणि संस्कृती : डॉ. ना.गो. कालेलकर, मौज प्रकाशन गृह

३. भाषा आणि भाषाशास्त्र : डॉ.श्री.न.गजेंद्रगडकर, व्हीनस प्रकाशन

४. मराठीचा भाषिक अभ्यास : संपादक- डॉ. मु. श्री. कानडे, स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे

५. वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक : संपादक मालशे, डॉ. इनामदार, डॉ.सोमण, पद्मगंधा प्रकाशन पुणे

६. अर्वाचीन मराठी : डॉ.रमेश धोंगडे, कॉन्टीनेन्टल प्रकाशन

७. अभिनव भाषाविज्ञान : डॉ.गं. ना.जोगळेकर, सुविचार प्रकाशन मंडळ

८. भाषाविज्ञान परिचय : डॉ.मालशे, डॉ.पुंडे, डॉ.सोमण, पद्मगंधा प्रकाशन पुणे

९. वैखरीः भाषा आणि भाषाव्यवहार : डॉ. अशोक रा.केळकर, स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे

१०. आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धान्तन आणि उपयोजन डॉ. मिलिंद मालशे, लोकवाङ्मय प्रकाशन

११. आत्मलक्षी समीक्षा : डॉ. रमेश धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि. पुणे

१२. ऐतिहासिक भाषाशास्त्र : डॉ. र. रा.गोसावी, स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे

१३. सुबोध भाषाशास्त्र : डॉ. प्र.न.जोशी, स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे

१४. सुलभ भाषाविज्ञान : डॉ. दत्तात्रय पुंडे, स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे

१५. यादवकालीन मराठी भाषा : डॉ. श.गो. तुळपुळे, व्हीनस प्रकाशन

१६. आधुनिक भाषाविज्ञान (संरचनावादी व सामान्य) डॉ. कल्याण काळे, डॉ. सोमण, प्रतिमा प्रकाशन

१७. मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : डॉ. महेंद्र कदम, स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे

१८. बोलू कौतुके : डॉ.एकनाथ पगार, साकेत प्रकाशन औरंगाबाद

१९. शैलीमीमांसा सिद्धांत आणि उपयोजन : डॉ. दिलीप धोंडगे, शब्दालय प्रकाशन श्रीरामपूर

२०. The Course in General Linguistics F. Sassure

२१. Sociolinguistics Patterns William Labov

२२. Language in Sociocultural Change J.A. Fishman

२३. Sociolinguistics : Selected Reddings Edited By J.B.Pride &amp ; J.Homes

M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-१) अभ्यासक्रम [Level 6.0]			
Course Type : Major Core			
MAR 503 MJ	**प्रकाशनव्यवहार आणि ग्रंथनिर्मितीप्रक्रिया**	**Credits- 2 2 (T)**	**Hours- 30 30 (T)**

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

सदर अभ्यासपत्रिकेच्या अध्ययनामधून प्रकाशन संस्था, छापखाने, ग्रंथ वितरण संस्था, ग्रंथ विक्री दुकाने इत्यादींविषयीची माहिती जाणून घेता येईल व त्यामाध्यमातून प्रकाशनव्यवहार आणि ग्रंथनिर्मितीप्रक्रिया यासाठी आवश्यक असलेली कौशल्ये प्राप्त होतील.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) प्रकाशनव्यवहार आणि ग्रंथनिर्मितीप्रक्रिया व्यवसायाच्या तंत्रांचा परिचय करून देणे.
२) प्रकाशनव्यवहार आणि ग्रंथनिर्मितीप्रक्रिया व्यवसायासाठी आवश्यक असणाऱ्या गुणविशेषांचा परिचय करून देणे.
३) प्रकाशनव्यवहार आणि ग्रंथनिर्मितीप्रक्रिया यासाठी आवश्यक असलेली कौशल्ये विद्यार्थ्यांमध्ये विकसित करणे.
४) प्रकाशन संस्था, छापखाने, ग्रंथ वितरण संस्था, ग्रंथ विक्री दुकाने इत्यादी स्थळांना भेटी देऊन प्रात्यक्षिकांच्या माध्यमांतून कौशल्ये प्राप्त करणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**प्रकाशनव्यवहार** अ) प्रकाशन संस्था : स्वरूप, कार्यप्रणाली, कॉपीराईट कायदा व ठळक तरतुदी इ. ब) संपादन व्यवहार : स्वरूप, प्रक्रिया ,संपादकीय संस्कार क) मुद्रित शोधन : लेखनविषयक नियम, मुद्रितशोधन खुणा, विरामचिन्हे, अवतरणे ड) ग्रंथविक्री, वितरण, वाचकसंवाद इत्यादी	१	१५
२	**ग्रंथनिर्मितीप्रक्रिया** अ) ग्रंथनिर्मितीप्रक्रियेतील घटक व कार्ये समजून घेणे, ब) लेखक संवाद, संहिता संपादन, संपादकीय संस्कार, मुद्रणप्रत, मुखपृष्ठ, छपाई, ग्रंथ बांधणी इत्यादी	१	१५

अभ्यासक्रमाची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	प्रकाशनव्यवहार आणि ग्रंथनिर्मितीप्रक्रिया यांचे स्वरूप सांगता येतील.
CO-2 (Understanding)	प्रकाशनव्यवहारासाठी आवश्यक असलेली कौशल्ये प्राप्त होतील.
CO-3 (Applying)	ग्रंथनिर्मिती, ग्रंथाचे संपादन आणि प्रकाशन करता येईल.
CO-4 (Analysing)	प्रकाशनव्यवहार आणि ग्रंथनिर्मितीप्रक्रिया यासाठी आवश्यक कौशल्यांची चर्चा करून त्यांचा अंगीकार करता येईल.
CO-5 (Evaluating)	प्रकाशनव्यवहार आणि ग्रंथनिर्मितीप्रक्रियेच्या कौशल्यांचा परिस्थितीनुरूप वापर करता येईल.
CO-6 (Creating)	ग्रंथनिर्मिती प्रक्रियेत नाविन्यपूर्णता आणता येईल.

संदर्भ ग्रंथ :

१. वाङ्मयीन नियतकालिके - डॉ. स्वाती कर्वे, मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड -७ वा, १८५० ते २००० भाग दुसरा, मसाप पुणे, प्र.आ. २०१०

२. महात्मा फुले समग्र वाङ्मय- (संपा) धनंजय कीर, डॉ. स. गं. मालशे, य. दि. फडके, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ मुंबई, ६ वी आवृत्ती, नोव्हेंबर २००६

३. मराठी नियतकालिकांचा वाडमयीन अभ्यास - व. दि. कुलकर्णी, मुंबई विद्यापीठ मराठी विभाग आणि श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे प्रथमावृत्ती, १९८७,

४. संक्षिप्त मराठी वाङ्मयकोश १९२० ते २००३ - (संपा.) प्रभा गणोरकर, प्र. आ. फेब्रुवारी २००४

५. मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास - प्र. न. जोशी, प्रसाद प्रकाशन पुणे, प्रथमावृत्ती १९७९,

६. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग १ - अ. ना. देशपांडे, व्हीनस प्रकाशन पुणे, २ री आवृत्ती आक्टोबर १९९९

७. प्रतिष्ठानचे वाङ्मयीन कार्य - डॉ. संगिता मोरे, मैत्री प्रकाशन लातूर, प्रथमावृत्ती २०११.

८. प्रकाशन व्यवसाय परिचय - शरद गोगटे, अखिल भारतीय मराठी प्रकाशक संघ

९. पुस्तक प्रकाशन : तंत्र आणि मंत्र - माधव शिरवळकर, संगणक प्रकाशन

१०. एका प्रकाशकाची प्रकाशयात्रा - संपा. डॉ. केशव सखाराम देशमुख, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

११. प्रकाशकनामा - मधुकाका कुलकर्णी, श्रीविद्या प्रकाशन

१२. अनुष्टुभ नियतकालिकाचे वाङ्मयीन योगदान - डॉ. प्रकाश शेवाळे, हर्मिस प्रकाशन, प्रथमावृत्ती, डिसेंबर २०२१

१३. सत्यशोधकीय नियतकालिके - अरुण शिंदे, कृष्णा संशोधन व विकास अकादमी

१४. सोबतचे पहिले पान, खंड- १ सत्ता- ग. वा. बेहेरे, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

१५. सोबतचे पहिले पान, खंड- २ संघर्ष- ग. वा. बेहेरे, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

१६. सोबतचे पहिले पान, खंड- ३ राष्ट्रवाद- ग. वा. बेहेरे, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

१७. सोबतचे पहिले पान, खंड- ४ रचना- ग. वा. बेहेरे, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

१८. मराठी साहित्याच्या अभिवृद्धीसाठी- विनय हर्डीकर, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

१९. पत्रकारितेतील वास्तव- राजेश राजोरे, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

२०. प्रकाशन, संपादन आणि लेखनकौशल्ये - डॉ. उज्ज्वला भोर, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव, २०२१

२१. प्रकाशन व्यवहार आणि संपादन - डॉ. उज्ज्वला भोर, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव, २०२०

२२. पॉप्युलर रीतिपुस्तक – रामदास भटकळ, मृदुला प्रभुराम जोशी, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई

२३. लेखनमित्र – संपा. संतोष शिंत्रे, लौकिका रास्ते-गोखले, ग्रे सेल्स, पुणे, २०१७

२४. रोचक आठवणीची पाने, अशोक चोप्रा, अनुवाद - ज्योत्स्ना नेने, इंडस सोर्स बुक्स

२५. बखर एका प्रकाशकाची, पंडित अनंत कुलकर्णी, मेनका प्रकाशन प्रा. लि. पुणे

२६. ग्रंथव्यवहार, अ. ह. लिमये, व्हीनस बुक स्टाॅल, पुणे

२७. कवितारतिची वाङ्मयीन कामगिरी, आशुतोष पाटील, विजय प्रकाशन, नागपूर

२८. नवाक्षर दर्शन, एप्रिल ते जून, 2009, लघुनियतकालिक विशेषांक, संपादक, प्रवीण बांदेकर

२९. दिवाळी अंक , रुची, नोव्हेंबर 1996, संपादक, दिनकर गांगल

३०. ग्रंथगप्पा, शरद गोगटे, मॅजेस्टिक पब्लिशिंग हाऊस

३१. सोशल मीडिया, योगेश बोराटे, अथर्व पब्लिकेशन्स, जळगाव

३२. बालशिक्षण बालसाहित्य : विविध आयाम, कै. ग. ह. पाटील जन्मशताब्दी गौरव ग्रंथ, संपादक, मंदा खांडगे, लीला दीक्षित, - यातील ग्रंथसजावट व मांडणी हा ल.म. कडू यांचा लेख.

३३. वाचन जागर, दहा प्रकाशकाच्या मुलाखती, कर्तव्य साधना.

३४. मुद्रण व्यवस्थापन, यशवंत गो. जोशी, पूर्णिमा प्रकाशन, पुणे, पृष्ठे : 248

M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-१) अभ्यासक्रम [Level 6.0]			
Course Type : Major Core			
MAR 504 MJP	**प्रशासनिक लेखनकौशल्ये : प्रात्यक्षिक**	**Credits- 4 4 (P)**	**Hours- 120 120 (P)**

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

सदर अभ्यासपत्रिकेतून विद्यार्थ्यांना लेखनासंदर्भात ज्ञान प्राप्त होईल. कार्यालयीन लेखनकौशल्ये प्राप्त केल्यामुळे कार्यालयीन लेखन करण्याचे कौशल्य प्राप्त होईल.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) कार्यालयीन लेखन करण्याची भाषिक कौशल्ये विकसित करणे.
२) कार्यालयीन भाषेचा परिचय करून देणे.
३) तात्त्विक घटक व प्रात्यक्षिकांच्या माध्यमातून कार्यालयीन लेखन करण्याचे तंत्र विद्यार्थ्यांमध्ये विकसित करणे.
४) कार्यालयीन लेखन करण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या गुणविशेषांचा परिचय करून देणे.
५) कार्यालयीन लेखन करण्यासाठी आवश्यक असणाऱ्या साधनांची ओळख करून देणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**प्रशासनिक लेखनपद्धतींची प्रात्यक्षिके -** **१.१ अर्ज लेखन :** अर्ज संकल्पना, अर्जाचे स्वरूप व अर्जाचे प्रकार : (विनंती अर्ज, रजेचा अर्ज, परवानगी अर्ज, ना-हरकत प्रमाणपत्र अर्ज, नोकरीसाठीचा अर्ज, तक्रार अर्ज, सवलत अर्ज इतर) **१.२ कार्यालयीन पत्रव्यवहार :** पत्रलेखनाचे स्वरूप व पत्रलेखनाचे प्रकार : (कौटुंबिक पत्रलेखन, कार्यालयीन पत्रव्यवहार) कार्यालयीन पत्रांचे प्रकार : (चौकशी पत्र, मागणी पत्र, आदेश पत्र, तक्रार पत्र) **१.३ कार्यालयीन टिप्पणी लेखन :** टिप्पणी लेखनाची संकल्पना, स्वरूप व प्रकार : (नित्याच्या स्वरूपाची टिप्पणी, माहितीपर टिप्पणी, कार्यवाही टिप्पणी, कार्यालयीन टिप्पणी, पूरक टिप्पणी इ.) **१.४ इतिवृत्त लेखन :** इतिवृत्त संकल्पना, स्वरूप व प्रकार : (अहवालात्मक इतिवृत्त, वृत्तांन्तात्मक इतिवृत्त) **१.५ प्रशासनिक परिभाषा**	२	६०

२	**प्रशासनिक लेखनपद्धतींची प्रात्यक्षिके -** **२.१ घोषणापत्र/जाहीर निवेदन :** घोषणापत्रकाचे स्वरूप व महत्त्व **२.२ माहितीपत्रक :** माहितीपत्रक संकल्पना, महत्त्व व वर्गीकरण - (शैक्षणिक संस्था, आर्थिक नियोजनांसाठीच्या योजना, गृहोपयोगी वस्तू, सांस्कृतिक संस्थांची माहिती पत्रके, साहित्य संस्था इ.) **२.३ निविदा लेखन :** निविदा लेखन संकल्पना, स्वरूप व प्रकार : (एकेरी निविदा, मर्यादित निविदा, खुली निविदा, आंतरराष्ट्रीय निविदा इ.) **२.४ अहवाल लेखन :** अहवाल लेखनाचे स्वरूप व प्रकार : (समिती अहवाल, कंपनीचा वार्षिक अहवाल, प्रगती अहवाल, चौकशी अहवाल इ.)	२	६०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	कार्यालयीन लेखनासंदर्भातील ज्ञान विकसित होईल.
CO-2 (Understanding)	कार्यालयीन लेखन पद्धतीची कौशल्ये विकसित होतील.
CO-3 (Applying)	दैनंदिन जीवन आणि रोजगार यासाठी सदर कौशल्यांचे उपयोजन करता येईल.
CO-4 (Analysing)	विद्यार्थ्यांमध्ये भाषिक कौशल्ये विकसित होतील.
CO-5 (Evaluating)	विद्यार्थांना कार्यालयीन लेखन कौशल्यांची ओळख होईल.
CO-6 (Creating)	विद्यार्थ्यांना प्रमाणभाषा आणि कार्यालयीन भाषेचे स्वरूप अवगत झाल्याने रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होतील

संदर्भ साधने :

१. व्यावहारिक मराठी, काळे कल्याण व पुंडे दत्तात्रय, निराली प्रकाशन, पुणे

२. व्यावहारिक मराठी, नसीराबादकर ल. रा., भाषाविकास संशोधन संस्था, कोल्हापूर

३. मराठी लेखन मार्गदर्शिका- राज्य मराठी विकास संस्था, यास्मिन शेख

४. व्यावहारिक मराठी, गोविलकर लीला, पाटणकर जयश्री, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे

५. उपयोजित मराठी डॉ. ग. ना. जोगळेकर कृतज्ञता ग्रंथ, मोडक केतकी, शेणई संतोष, शेणई सुजाता, संपा., पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे

६. भाषिक सर्जन आणि उपयोजन, गवस राजन, शिंदे अरुण, पाटील गोमटेश्वर, दर्या प्रकाशन, पुणे

७. संपादन आणि लेखन कौशल्ये, भोर उज्ज्वला, प्रकाशन, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव
८. उपयोजित मराठी, माळी संदीप, अक्षरवेध प्रकाशन, पुणे
९. प्रसारमाध्यमे आणि मराठी भाषा, शेळके भास्कर, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
१०. व्यावहारिक व उपयोजित मराठी भाग-३, थिगळे वेदश्री, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव
११. उपयोजित मराठी, लांडगे संजय, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे
१२. व्यावहारिक मराठी भाग-3, तावरे स्नेहल, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
१३. व्यक्तिमत्त्व विकास आणि भाषिक कौशल्ये, जोशी नीला, दर्या प्रकाशन, पुणे
१४. मराठी शुद्धलेखन प्रदीप, मो. रा. वाळंबे, संपा. अरूण फडके, पुणे
१५. प्रशासनिक मराठी भाषेचा विकास, गीता भागवत, राज्य मराठी विकास संस्था, प्रशासन, मुंबई
१६. भाषांतर मीमांसा ,डॉ. अंजली सोमण,डॉ. कल्याण काळे
१७. कार्यालयीन कौशल्ये (उपयोजित मराठी) - डॉ. अक्षय घोरपडे, अथर्व पब्लिकेशन, जळगाव
१८. अनुवाद मीमांसा, संपा. केशव तुपे, साक्षात, औरंगाबाद
१९. प्रसार माध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये, य. च. म. मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
२०. संपादन: स्वरूप व कौशल्ये, य. च. म. मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.
२१. मराठी लेखन कोश, अरूण फडके, ढवळे प्रकाशन, मुंबई.
२२. माध्यमांसाठी लेखन व संवाद कौशल्ये – डॉ. अक्षय घोरपडे, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव
२३. प्रसारमाध्यमे आणि मराठी - डॉ. उज्ज्वला भोर, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव, २०२०
२४. मराठी भाषिक कौशल्ये विकास – संपा. डॉ. पृथ्वीराज तौर, अथर्व पब्लिकेशन, जळगाव, २०१८
२५. भाषिक कौशल्याचा विकास, चित्रा सोहनी, नित्य नूतन प्रकाशन, पुणे

<table>
<tr><td colspan="4">M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-१) अभ्यासक्रम [Level 6.0]</td></tr>
<tr><td colspan="4">Course Type: Major Elective</td></tr>
<tr><td rowspan="5">MAR 510 MJ
[Choose any One Elective Course]</td><td>E-1: साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित साहित्य आणि ग्रामीण साहित्य</td><td rowspan="5">Credits
2 (T)</td><td rowspan="5">Hours
30</td></tr>
<tr><td>E-2: तौलनिक साहित्याभ्यास : भाग १</td></tr>
<tr><td>E-3: साहित्यप्रकारांचे रूपांतर : भाग १</td></tr>
<tr><td>E-4: मराठी व्याकरण : भाग १</td></tr>
<tr><td>E-5: वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या : भाग १</td></tr>
</table>

MAR 510 MJ_E-1	साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित साहित्य आणि ग्रामीण साहित्य	Credits- 2 (T)	Hours- 30

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून दलित व ग्रामीण साहित्यप्रवाहांचा परिचय करून घेणे आणि त्याद्वारे पदव्युत्तर पातळीवरील विद्यार्थ्यांच्या वाङ्मयीन आणि जीवनविषयक जाणिवा समृध्द करणे. वाङ्मयीन मूल्यांचे आणि जीवनमूल्यांचे संस्कार करणे. या प्रवाहांतील विविध साहित्यप्रकारांतील साहित्यकृतींच्या वाचनातून साहित्यिक अभिरुची वृद्धिंगत करणे.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१. दलित व ग्रामीण साहित्यप्रवाहांचे स्वरूप स्पष्ट करणे.
२. दलित व ग्रामीण साहित्यप्रवाहांच्या निर्मितीची कारणे, परंपरा समजावून घेणे.
३. दलित व ग्रामीण साहित्यप्रवाहांचे स्वरूप व कार्य यांची चिकित्सा करणे.
४. दलित व ग्रामीण साहित्यप्रवाहांचा विकास, योगदान यांचे मूल्यमापन करणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.	**दलित साहित्य :** १. दलित साहित्यप्रवाहाचा उगम व प्रेरणा २. दलित साहित्याचा विकास व वैशिष्ट्ये ३. दलित साहित्याचे स्वरूप	१	१५
२.	**ग्रामीण साहित्य :** १. ग्रामीण साहित्यप्रवाहाचा उगम व प्रेरणा २. ग्रामीण साहित्याचा विकास व वैशिष्ट्ये ३. ग्रामीण साहित्याचे स्वरूप	१	१५

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

दलित साहित्य व ग्रामीण साहित्य	
CO-1 (Remember)	साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांविषयी ज्ञान प्राप्त होईल.
CO-2 (Understanding)	साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांचा उगम व विकास स्पष्ट होईल.
CO-3 (Applying)	साठोत्तरी आणि त्यापूर्वीच्या साहित्याचा तौलनिक अभ्यासाची क्षमता विकसित होईल.
CO-4 (Analysing)	साहित्यकृतींचे साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांमध्ये वर्गीकरण करण्याची क्षमता विकसित होईल.
CO-5 (Evaluating)	साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांतील साहित्यकृतींचे मूल्यमापन क्षमता विकसित होईल.
CO-6 (Creating)	या प्रवाहांमध्ये लेखन करण्याचे कौशल्ये व या अनुषंगाने रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होण्याचा दृष्टीने क्षमता विकसित होईल.

संदर्भ साधने :

१. ग्रामीण साहित्य : एक चिंतन, डॉ. द. ता. भोसले, मनोविकस प्रकाशन, पुणे, २००९.
२. साठोत्तरी मराठी वाङ्मयातील प्रवाह, संपा. डॉ. शरणकुमार लिंबाळे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे, २००७.
३. ग्रामीण, दलित व स्त्रीवादी साहित्य, डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले व इतर, य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक, २००१.
४. ग्रामिणता : साहित्य आणि वास्तव, डॉ. आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस,
५. मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप, गो. म. पवार, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८३.
६. ग्रामीण साहित्य चळवळीचे सामाजिक व सांस्कृतिक योगदान, डॉ. सुधाकर शेलार, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद, २००९.
७. विज्ञान आणि वैज्ञानिक, जयंत नारळीकर, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, १९९९.
८. विज्ञान साहित्यविश्व, निरंजन घाटे, अभिनुजा प्रकाशन, पुणे, २००१.
९. जागतिकीकरण आणि मराठी कविता, वसंत पाटणकर, कविता-रती, दिवाळी अंक, २०१४.
१०.साहित्याचे आकलन आणि आस्वाद, प्रा. द. ता. भोसले, संस्कृती प्रकाशन, पुणे
११.ग्रामीण साहित्य, रा. रं. बोराडे, संस्कृती प्रकाशन, पुणे
१२.बहुजन संस्कृतीचे जनक, महात्मा जोतीराव फुले, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे
१३.ग्रामीण साहित्य संकल्पना आणि समीक्षा, केदार काळवणे, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे
१४.साठोत्तरी साहित्यप्रवाह : स्वरूप आणि दिशा, माधव पुटवाड
१५.समकालीन ग्रामीण साहित्य, डॉ. विठ्ठल वाघ गौरवग्रंथ, संपादक, श्रीकृष्ण काकडे, रावसाहेब काळे, डॉ. विठ्ठल वाघ गौरवग्रंथ समिती, अकोला
१६.दलित साहित्य उदगम आणि विकास, योगेन्द्र मेश्राम, मंगेश प्रकाशन
१७.कवितेची शैली, महेंद्र कदम, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे
१८.उलगुलानव्रती, विनायक तुमराम गौरवग्रंथ, संपादन, सुनील कुमरे, वत्स- विनायक प्रकाशन, पुणे-नागपूर
१९.संदर्भासहित स्त्रीवाद : स्त्रीवादाचे समकालीन चर्चाविश्व, संपादक, वंदना भागवत आणि इतर, शब्द पब्लिकेशन्स, मुंबई
२०.स्त्री काल आज उद्या, संपादक, सिंधू शेळके, यशोदा प्रकाशन,अमरावती
२१.भारतीय स्त्री संकल्पना आणि प्रतिमा, मीना केळकर, निमित्त प्रकाशन, पुणे

MAR 510 MJ_E-2	तौलनिक साहित्याभ्यास : भाग १	Credits- 2 (T)	Hours- 30

अभ्यासपत्रिकेविषयी:

या अभ्यासपत्रिकेतून तौलनिक साहित्याभ्यासाची संकल्पना, स्वरूप, जागतिक परिप्रेक्ष्यात तौलनिक साहित्याभ्यासाची आवश्यकता, व्याप्ती स्पष्ट करून एकंदर तौलनिक साहित्याभ्यासाची पार्श्वभूमी समजून घेणे. तसेच या अभ्यासशाखेचा ज्ञानक्षेत्राशी असणारा संबंध स्पष्ट करणे. बहुप्रांतीय व बहुभाषिक भारतीय पार्श्वभूमीवर तौलनिक साहित्याभ्यासाचे प्रयोजन विशद करून त्या संदर्भातील उपयोजनाच्या दिशा व संधी स्पष्ट करणे. त्याद्वारे बहुप्रांतीय व बहुभाषिक परंतु सांस्कृतिकदृष्ट्या समृद्ध असलेल्या भारतीय समाजाच्या राष्ट्रीय ऐक्यासाठी या सामाजिक-सांस्कृतिक वैविध्याचा अभ्यास करता येईल. त्याचबरोबर प्रादेशिक साहित्यातून राष्ट्रीय साहित्य आणि विश्वसाहित्य या संकल्पनांचा होणारा उदय आणि प्रादेशिक साहित्याचा प्रवास विश्वसाहित्याच्या दिशेने कसा होतो याचाही उलगडा होईल. तौलनिक साहित्याभ्यासातून दोन भिन्न संस्कृतीतील साम्य-भेद अधोरेखित होऊन अंतिमत: संस्कृतीविकासाला हातभार लावणारी आहे याची जाणीव होईल.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे:

१) तौलनिक साहित्याभ्यासाची संकल्पना, स्वरूप, आवश्यकता व पार्श्वभूमी समजून घेणे.
२) तौलनिक साहित्याभ्यासाची व्याप्ती समजून घेणे.
३) तौलनिक साहित्याभ्यासाचे भारतीय परिप्रेक्ष्यात सांस्कृतिक महत्त्व समजून घेणे.
४) भारतीय साहित्य, राष्ट्रीय साहित्य, विश्वसाहित्य आदी संकल्पना समजून घेणे.
५) तौलनिक साहित्याभ्यासाचा इतर ज्ञानक्षेत्राशी असणारा संबंध समजून घेणे.
६) तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या व्यावसायिक संधींचा परिचय करून घेणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**तौलनिक साहित्याभ्यास : संकल्पना व स्वरूप** १.१ तौलनिक साहित्याभ्यास : स्वरूप, पद्धती व व्याप्ती (विविध संप्रदाय) १.२ तौलनिक साहित्याभ्यासाची तत्त्वे, तुलना : संकल्पना व आवश्यकता १.३ भारतातील बहुभाषिकत्व आणि बहुसांस्कृतिकतेची पार्श्वभूमी व तौलनिक साहित्याभ्यास १.४ दोन साहित्यकृतींची तुलना : मराठी - इंग्लिश आणि मराठी - हिंदी स्वरूप व फलश्रुती	२	३०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या संकल्पनेचा परिचय होईल.
CO-2 (Understanding)	साहित्याभ्यासाची आवश्यकता व पार्श्वभूमी समजेल.
CO-3 (Applying)	‘तुलना’ या संकल्पनेचे स्वरूप समजल्यामुळे तिचे उपयोजन करता येईल.
CO-4 (Analysing)	‘तुलने’च्या उपयोजनातून विश्लेषणात्मक निष्कर्ष काढण्याची क्षमता प्राप्त होईल.
CO-5 Evaluating)	तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या अभ्यासामुळे साहित्याकडे बघण्याचा दृष्टिकोन व्यापक होईल.
CO-6 (Creating)	तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या अभ्यासाने आपल्या साहित्यातील अधिक उणे लक्षात येईल.

संदर्भ साधने :

१. तौलनिक साहित्याभ्यास : तत्त्वे आणि दिशा - संपा. चंद्रशेखर जहागिरदार
२. तौलनिक साहित्याभ्यास - वसंत बापट, मौज प्रकाशन मुंबई
३. तुलनात्मक साहित्याभ्यास - डॉ आनंद पाटील, मेहता प्रकाशन
४. भाषांतर मीमांसा - डॉ. कल्याण काळे, डॉ. अंजली सोमण
५. तौलनिक साहित्य, निशिकांत मिरजकर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
६. तुलनात्मक साहित्य आणि विश्वकुटुंबाची जडणघडण, अनंत राऊत, कैलास पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद
७. तौलनिक साहित्य आणि मध्ययुगीन मराठी वाड्मय, रत्नाकर बापूराव मंचरकर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
८. तुलनात्मक साहित्य आणि सांस्कृतिक अभ्यास, (जगातील निवडक निबंधाचे अनुवाद), संपादक मनीषा आनंद पाटील, आनंद ग्रंथसागर प्रकाशन, कोल्हापूर

MAR 510 MJ_E-3	साहित्यप्रकारांचे रूपांतर : भाग १	Credits- 2 (T)	Hours- 30

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून मराठी साहित्यप्रकाराच्या रुपांतराचे स्वरूप व वाटचाल समजावून घेणे अपेक्षित आहे. प्रत्येक साहित्यप्रकाराची अभिव्यक्ती वैशिष्ट्ये व आवाहनक्षमता वेगवेगळी असल्याने एका साहित्यप्रकारातून व्यक्त झालेला विषय आणि आशय अनेकदा दुसऱ्या साहित्यप्रकारातून व्यक्त करण्याची आवश्यकता लेखकाला स्वतःला व कधी कधी रसिकांनाही वाटू लागते. त्यामुळे अनेकदा कथेची कादंबरी होताना दिसते, काव्याचे नाट्य सादरीकरण केले जाते, कादंबरीचे नाटकात रुपांतर केले जाते. नाटकाचा चित्रपट केला जातो. कधी कधी तर एकाच कथाशयाचा हा प्रवास कथा – कादंबरी – नाटक – चित्रपट उदा. आनंद यादव यांची कथा ... इंजेन (कथा) - नटरंग (कादंबरी) - नटरंग (नाटक) - नटरंग (चित्रपट) असा बहुरुपी झालेला दिसून येतो. साहित्यप्रकारांच्या अशा रुपबदलाच्या तंत्राचा परिचय या अभ्यासपत्रिकेतून अभिप्रेत आहे.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) साहित्यप्रकारांचे स्वरूप समजावून घेणे.
२) साहित्यप्रकारांच्या कक्षा, अभिव्यक्ती वैशिष्ट्ये व आवाहनक्षमता समजावून घेणे.
३) साहित्यप्रकारांच्या रुपांतराची आवश्यकता स्पष्ट करुन घेणे.
४) साहित्यप्रकारांच्या रुपांतराची प्रक्रिया समजावून घेणे व आत्मसात करणे.
५) साहित्याच्या रुपांतराचे स्वरूप व वाटचाल समजावून घेणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**साहित्यप्रकारचे रुपांतर : संकल्पना व स्वरूप** १.१ साहित्यप्रकार : स्वरूप, संकल्पना व आवाहनक्षमता १.२. साहित्यप्रकारांचे रुपांतर : उद्दिष्टे, महत्त्व व आवश्यकता १.३. साहित्यप्रकारांचे रुपांतर : स्वरूप व वाटचाल १.४. साहित्यप्रकारांचे रुपांतर : प्रक्रिया व पद्धती	२	३०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs):

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	साहित्यप्रकारांच्या रुपांतराचे महत्त्व स्पष्ट होईल.
CO-2 (Understanding)	साहित्यप्रकारांचे रुपांतर कसे केले जाते हे लक्षात येईल.
CO-3 (Applying)	साहित्याच्या रुपांतर तंत्राचे उपयोजन करता येईल.
CO-4 (Analysing)	साहित्यकृतींच्या रुपांतरांचे विश्लेषण करता येईल.
CO-5 (Evaluating)	साहित्यप्रकारांच्या रुपांतरांचा मागोवा घेत त्यांचे मूल्यमापन करता येईल.
CO-6 (Creating)	साहित्यप्रकारांच्या रुपांतरांचे कौशल्य प्राप्त होईल.

संदर्भ साधने :

१) चित्रकथा- खंड १ व २ आचार्य अत्रे, परचुरे प्रकाशन, १९८५

२) मराठी चित्रपटाची पटकथा- अनिल सपकाळ, अनुबंध प्रकाशन,२००५

३) बखर सिनेमाची- वसंत साठे, व्ही शांताराम प्रतिष्ठान,१९९२

४) चित्रपट एक कला-विजय दीक्षित, रेणुका प्रकाशन,१९७९

५) साहित्यकृतीचे माध्यमांतर- संपादक-राजेंद्र थोरात, प्रा.आशुतोष कसबेकर, संस्कृती प्रकाशन,२०१७

६) कुंकू ते दुनियादारी- राजेंद्र थोरात, चपराक प्रकाशन,२०१९

७) सिनेमाची भाषा- मनिषा कावतकर, उन्मेष प्रकाशन

८) माध्यमांतर मीमांसा- शकील शेख

९) कथात्मक साहित्य आणि चित्रपट रुपांतर प्रक्रिया- बालाजी घारुळे, हर्मिस प्रकाशन

१०) गाथा मराठी सिनेमाची- इसाक मुजावर, प्रतीक प्रकाशन २०१२

११) शूटिंग- श्री.दा.पानवलकर, मौज प्रकाशन,१९८५

१२) सिनेमाची गोष्ट-अनिल झणकर, राजहंस प्रकाशन १९९७

१३) मराठी साहित्य आणि चित्रपटकथा- प्रवीण महाजन, माय बुक पब्लिकेशन,२०१७

१४) अक्षरदान साहित्य व सिनेमा- संपादक मोतीराम पौळ दिवाळी अंक २०२१

१५) चित्रपट भाषा अंक- प्रा.सतीश बहादूर विशेषांक,अक्षर वाङ्मय,जाने ते संप्टे २०१६

१६) दुनियादारी - सुहास शिरवळकर, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

१७) प्रलय- बाबा कदम, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

१८) भालू - बाबा कदम, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

१९) समांतर- सुहास शिरवळकर, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

२०) समकालीन अध्याय- प्रा. मिलिंद जोशी, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

२१) साहित्याचे समकालीन संदर्भ आणि अभिरुची संघर्ष- नागनाथ कोत्तापल्ले, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

२२) लक्षणीय असे काही- नागनाथ कोत्तापल्ले, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

२३) साहित्याचे निकष बदलावे लागतील- डॉ. शरण कुमार लिंबाळे, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

२४) बावन्नकशी- प्रा. विश्वास वसेकर, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

२५) पटकथा लेखन : तंत्र व कौशल्ये - प्रा. रामदास केदार, अरुणा प्रकाशन, प्रथम आवृत्ती, लातूर, २०२३

MAR 510 MJ_E-4	मराठी व्याकरण : भाग १	Credits- 2 (T)	Hours- 30

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यास पत्रिकेतून मराठी भाषेचे विशेष, व्याकरणाचे महत्त्व, भाषेच्या रचनेचे महत्त्व, व्याकरणाचे विविध प्रकार यांचे मूलभूत ज्ञान मिळवून मराठी भाषिक नियमानुसार शास्त्रीयदृष्ट्या, सुव्यवस्थित मांडणीचे कौशल्ये विद्यार्थ्यांना प्राप्त होईल.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) मराठी भाषेच्या रचनेचे महत्त्व समजावून घेणे.
२) व्याकरण आणि मराठी भाषा यांच्या परस्पर संबंधांचा परिचय करून घेणे.
३) व्याकरणाचे विविध प्रकार समजावून घेणे .
४) मराठीतील काही प्रमुख व्याकरणकारांची माहिती करून घेणे

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	व्याकरणाचे स्वरूप आणि विशेष व्याकरण आणि भाषा: परस्पर संबंध व्याकरणाची गरज, व्याप्ती व मर्यादा	१	१५
२	मराठी भाषेतील व्याकरणाची पूर्वपीठिका व्याकरणाचे विविध प्रकार आदेशात्मक, वर्णनात्मक, तुलनात्मक, ऐतिहासिक मराठीतील काही प्रमुख व्याकरणकार	१	१५

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययननिष्पत्ती(COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	मराठी भाषेतील व्याकरणाचे महत्त्व सांगता येतील
CO-2 (Understanding)	भाषेच्या रचनेचे कौशल्य प्राप्त होईल.
CO-3 (Applying)	व्याकरणिक नियमांची लेखनात अंमलबजावणी करता येईल.
CO-4 (Analysing)	भाषिक नियमानुसार लेखनाचे मूल्यमापन करता येईल.
CO-5 (Evaluating)	व्याकरणिक कौशल्यांचा प्रत्यक्ष लेखनात वापर करता येईल.
CO-6 (Creating)	रचनेच्या दृष्टीने बिनचूक लेखन करत येईल

संदर्भ ग्रंथ :

१. मराठी व्याकरण: वाद आणि प्रवाद, कृ. श्री.अर्जुनवाडकर, सुलेखा प्रकाशन, पुणे, १९८७,
२. मराठी व्याकरणाचा इतिहास, कृ. श्री. अर्जुनवाडकर, मराठी विभाग-मुंबई विद्यापीठ, मुंबई आणि ज्ञानमुद्रा, पुणे, १९९२.
३. मराठी व्याकरणविवेक, मा. ना. आचार्य, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
४. मराठीचे मूळ व्याकरण, वसंत भगवान उत्पात, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २००८.

५. मराठी व्याकरणाचे व्याकरण, कृ. पा. कुलकर्णी, ग. मो पाटील.
६. मराठी व्याकरण-स्वरूप व चिकित्सा, कुलकर्णी, खांडेराव : पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २०१९.
७. मराठी व्याकरणाची मूलतत्त्वे, ह. ग. केळकर, सिटी बुक प्रकाशन,
८. मराठीचे व्याकरण, लीला गोविलकर, स्वाध्याय महाविद्यालय प्रकाशन, पुणे, १९७४.
९. अभिनव मराठी व्याकरण, प्र.ना. जोशी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
१0. शास्त्रीय मराठी व्याकरण, मो. के. दामले, जोशी आणि लोखंडे प्रकाशन, पुणे १९६६.
११. मराठी व्याकरण काही समस्या, प्र.ना. दीक्षित, एम. व्ही. फडके आणि इतर, कोल्हापूर, १९८०,
१२. भारतीय साहित्यशास्त्र, ग.त्र्यं. देशपांडे, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८०.
१३. मराठी लेखन कोश, अरुण फडके, अंकुर प्रकाशन, ठाणे, २०१५.
१४. मराठी व्याकरणाचा पुनर्विचार, अरविंद मंगरूळकर, कार्यवाह पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९६४.
१५. व्याकरण, लेखन व आकलन, प्रल्हाद लुलेकर, / केदार काळवणे: पर्सन, नवी दिल्ली, २०१२.
१६. अभिनव मराठी व्याकरण-मराठी लेखन, श्रीधर शनवारे, विद्याविकास पब्लिशर्स प्रा.लि. नागपूर, तृ. आ., २०००
१७. राजारामशास्त्री भागवत यांचा भाषाविचार, मनीषा खैरे, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे

MAR 510 MJ_E-5	वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या : भाग १	Credits- 2 (T)	Hours- 30

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१. इतिहास आणि वाङ्मयेतिहास या संकल्पना समजावून घेणे.
२. वाङ्मयेतिहास व त्याचे विविध दृष्टीकोण अवगत होणे.
३. मराठी वाङ्मयेतिहासातील विविध प्रश्नांचे आकलन होणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	इतिहासाची संकल्पना, स्वरूप व तत्त्वज्ञान इतिहासलेखनासंबंधीच्या विविध उपपत्ती ऐतिहासिक स्थित्यंतराचे स्वरूप इतिहास व वाङ्मयेतिहास यांतील अनुबंध वाङ्मयेतिहास व अन्य प्रकारचे इतिहास यांतील फरक	१	१५
२	वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना, स्वरूप व तत्त्वज्ञान वाङ्मयेतिहास व संशोधन वाङ्मयेतिहास व टीकाशास्त्र	१	१५

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	वाङ्मयेतिहास लेखनाचे महत्त्व सांगता येईल.
CO-2 (Understanding)	वाङ्मयेतिहासाचे समग्र आकलन होईल.
CO-3 (Applying)	मराठी साहित्य संशोधनासाठी उपयुक्त ठरेल.
CO-4 (Analysing)	वाङ्मयेतिहास लेखनाची चिकित्सा करता येईल.
CO-5 (Evaluating)	वाङ्मयेतिहासाच्या ग्रंथांचे परीक्षण करता येईल.
CO-6 (Creating)	वाङ्मयेतिहास लेखनाचा दृष्टीकोण विकसित होईल.

संदर्भ ग्रंथ -

१. वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना- संपा. दत्तात्रय पुंडे, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९४

२. साहित्य-चिंतन- संपा. व. दि. कुलकर्णी, मुंबई विद्यापीठ, मराठी विभाग प्रकाशन, मुंबई १९८३

३. **तेन यांचा वाङ्मयसिद्धान्त-** सुरेश धायगुडे, द.दी.पुंडे, रोहन प्रकाशन, २०१९

४. **इतिहासाचे तत्त्वज्ञान**- सदाशिव आठवले, प्राज्ञपाठशाळा मंडळ, वाई, दुसरी आवृत्ती १९८६.

५. **वाड्मयेतिहासः सद्यस्थिती आणि अपेक्षा**- गो. म. कुलकर्णी आणि दत्तात्रय पुंडे, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे १९९५.

६. **वाङ्मयेतिहासलेखनः स्वरूप आणि समस्या**- संपा. डॉ. विद्यागौरी टिळक**,** प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९९

७. **मराठी वाङ्मयेतिहासाची प्रस्तावना-** रा. शं. वाळिंबे**,** विदर्भ मराठवाडा बुक कंपनी, पुणे १९७३.

८. **इतिहास म्हणजे काय**?- ई. एच्. कार (अनु. वि. गो. लेले)**,** कॉन्टिनेन्टल, पुणे, १९९८.

९. **Man On His Past-** Butterfield Herbert, Cambridge University Press, Cambridge, 1969.

१०. **New Directions in Literary History-** Cohen Ralph (Ed.), Routledge and Kegan Paul, London, 1974.

११. **The Idea of History-** Collingwood, Oxford University Press (Any available edition).

M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-१) अभ्यासक्रम [Level 6.0]			
Course Type: Major Elective			
MAR 511 MJP [One Elective Course corresponding to MAR 510 MJ]	**E-1: साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित साहित्य आणि ग्रामीण साहित्य - प्रात्यक्षिक**	**Credits 2 (P)**	**Hours 60**
	E-2: तौलनिक साहित्याभ्यास : भाग १ - प्रात्यक्षिक		
	E-3: साहित्यप्रकारांचे रूपांतर : भाग १ - प्रात्यक्षिक		
	E-4: मराठी व्याकरण : भाग १ - प्रात्यक्षिक		
	E-5: वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या : भाग १ - प्रात्यक्षिक		

MAR 511 MJP_E-1	**साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : दलित साहित्य आणि ग्रामीण साहित्य - प्रात्यक्षिक**	**Credits- 2 (P)**	**Hours- 60**

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून दलित व ग्रामीण साहित्यप्रवाहांचा परिचय करून घेणे आणि त्याद्वारे पदव्युत्तर पातळीवरील विद्यार्थ्यांच्या वाङ्मयीन आणि जीवनविषयक जाणिवा समृध्द करणे. वाङ्मयीन मूल्यांचे आणि जीवनमूल्यांचे संस्कार करणे. या प्रवाहांतील विविध साहित्यप्रकारांतील साहित्यकृतींच्या वाचनातून साहित्यिक अभिरुची वृद्धिंगत करणे. प्रात्यक्षिकांच्या माध्यमातून विविध कौशल्ये विकसित करणे.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१. दलित व ग्रामीण साहित्यप्रवाहांचे स्वरूप व कार्य यांची चिकित्सा करणे.
२. दलित व ग्रामीण साहित्यप्रवाहांचा विकास, योगदान यांचे मूल्यमापन करणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.	**प्रात्यक्षिक : दलित साहित्य** मुलाखत क्षेत्रभेट प्रकल्पलेखन इ.	१	३०
२.	**प्रात्यक्षिक : ग्रामीण साहित्य** मुलाखत क्षेत्रभेट प्रकल्पलेखन इ.	१	३०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

दलित साहित्य व ग्रामीण साहित्य	
CO-1 (Remember)	साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांविषयी ज्ञान प्राप्त होईल.
CO-2 (Understanding)	साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांचा उगम व विकास स्पष्ट होईल.
CO-3 (Applying)	साठोत्तरी आणि त्यापूर्वीच्या साहित्याचा तौलनिक अभ्यासाची क्षमता विकसित होईल.
CO-4 (Analysing)	साहित्यकृतींचे साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांमध्ये वर्गीकरण करण्याची क्षमता विकसित होईल.
CO-5 (Evaluating)	साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांतील साहित्यकृतींचे मूल्यमापन क्षमता विकसित होईल.
CO-6 (Creating)	या प्रवाहांमध्ये लेखन करण्याचे कौशल्ये व या अनुषंगाने रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होण्याचा दृष्टीने क्षमता विकसित होईल.

संदर्भ साधने :

१. ग्रामीण साहित्य : एक चिंतन, डॉ. द. ता. भोसले, मनोविकस प्रकाशन, पुणे, २००९.

२. साठोत्तरी मराठी वाङ्मयातील प्रवाह, संपा. डॉ. शरणकुमार लिंबाळे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे, २००७.

३. ग्रामीण, दलित व स्त्रीवादी साहित्य, डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले व इतर, य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक, २००१.

४. ग्रामिणता : साहित्य आणि वास्तव, डॉ. आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस,

५. मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप, गो. म. पवार, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८३.

६. ग्रामीण साहित्य चळवळीचे सामाजिक व सांस्कृतिक योगदान, डॉ. सुधाकर शेलार, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद, २००९.

७. विज्ञान आणि वैज्ञानिक, जयंत नारळीकर, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, १९९९.

८. विज्ञान साहित्यविश्व, निरंजन घाटे, अभिनुजा प्रकाशन, पुणे, २००१.

९. जागतिकीकरण आणि मराठी कविता, वसंत पाटणकर, कविता-रती, दिवाळी अंक, २०१४.

१०.साहित्याचे आकलन आणि आस्वाद, प्रा. द. ता. भोसले, संस्कृती प्रकाशन, पुणे

११.ग्रामीण साहित्य, रा. रं. बोराडे, संस्कृती प्रकाशन, पुणे

१२.बहुजन संस्कृतीचे जनक, महात्मा जोतीराव फुले, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे

१३.ग्रामीण साहित्य संकल्पना आणि समीक्षा, केदार काळवणे, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे

१४.साठोत्तरी साहित्यप्रवाह : स्वरूप आणि दिशा, माधव पुटवाड

१५.समकालीन ग्रामीण साहित्य, डॉ. विठ्ठल वाघ गौरवग्रंथ, संपादक, श्रीकृष्ण काकडे, रावसाहेब काळे, डॉ. विठ्ठल वाघ गौरवग्रंथ समिती, अकोला

१६.दलित साहित्य उदगम आणि विकास, योगेन्द्र मेश्राम, मंगेश प्रकाशन

१७.कवितेची शैली, महेंद्र कदम, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे

१८.उलगुलानव्रती, विनायक तुमराम गौरवग्रंथ, संपादन, सुनील कुमरे, वत्स- विनायक प्रकाशन, पुणे-नागपूर

१९.संदर्भासहित स्त्रीवाद : स्त्रीवादाचे समकालीन चर्चाविश्व, संपादक, वंदना भागवत आणि इतर, शब्द पब्लिकेशन्स, मुंबई

२०.स्त्री काल आज उद्या, संपादक, सिंधू शेळके, यशोदा प्रकाशन,अमरावती

२१.भारतीय स्त्री संकल्पना आणि प्रतिमा, मीना केळकर, निमित्त प्रकाशन, पुणे

MAR 511 MJP_E-2	तौलनिक साहित्याभ्यास : भाग १ - प्रात्यक्षिक	Credits- 2 (P)	Hours- 60

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून जागतिक तसेच भारतीय परिप्रेक्ष्यात तौलनिक साहित्याभ्यासाची संकल्पना व आवश्यकता समजून घेतल्यानंतर तिचा प्रत्यक्ष उपयोजनाच्या पातळीवर विचार करणे अपेक्षित आहे. जागतिक परिप्रेक्ष्यात भारतीय भाषांमधील साहित्याची तुलना अन्य परकीय भाषांतील साहित्याशी केली जाते. जागतिक पातळीवर भारतीय संस्कृती समकक्ष व समकालीन ठरण्यासाठी अशी तुलना आवश्यक ठरते. भारतीय परिप्रेक्ष्यात प्रादेशिक भाषांतील साहित्याची तुलना अन्य प्रादेशिक भाषांतील साहित्याशी संभवते. बहुप्रांतीय व बहुभाषिक भारतीय समाजात सांस्कृतिकदृष्ट्या प्रादेशिक वेगळेपण दिसून येते. राष्ट्रीय ऐक्यासाठी या सामाजिक-सांस्कृतिक वैविध्याचा अभ्यास आवश्यक ठरतो. तौलनिक साहित्याभ्यासातून दोन भिन्न संस्कृतीतील साम्य-भेद अधोरेखित होऊन संस्कृतीतील देवाणघेवाण स्पष्ट होते. त्याचप्रमाणे अधिक उणेही समोर येते. ही सांस्कृतिक देवाणघेवाण अंतिमत: संस्कृतीविकासाला हातभार लावणारी असते. त्यामुळेच या अभ्यासपत्रिकेत तुलनेचे प्रत्यक्ष उपयोजन महत्त्वाचे ठरते.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे:

१) तौलनिक साहित्याभ्यासाची संकल्पना व स्वरूप समजून घेणे.
२) तौलनिक साहित्याभ्यासाची व्याप्ती जागतिक व भारतीय परिप्रेक्ष्यात समजून घेणे.
३) भारतीय साहित्य, राष्ट्रीय साहित्य, विश्वसाहित्य आदी संकल्पनांचे उपयोजन समजून घेणे.
४) तौलनिक साहित्याभ्यासाचा इतर ज्ञानक्षेत्राशी असणारा संबंध समजून घेणे.
५) दोन परकीय भाषांतील साहित्यकृतींची तुलना करणे
६) तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या व्यावसायिक संधींचा परिचय करून घेणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**तौलनिक साहित्याभ्यास - भाग १ : प्रात्यक्षिक** १. साहित्य आणि सांस्कृतिक भूप्रदेश : परस्परसंबंध २. साहित्य आणि भाषिक संस्कृती : परस्परसंबंध ३. प्रादेशिक सांस्कृतिक पार्श्वभूमी आणि साहित्यप्रकार : सहसंबंध ४. दोन साहित्यकृतींची तुलना : मराठी - इंग्लिश ४.१ रिंगाण (मराठी) – कृष्णात खोत, शब्द प्रकाशन,पुणे. २०१७ ४.२ THE OLD MAN AND THE SEA (इंग्लिश) – Ernest Hemingway UBS Publishers' Distributors Pvt.Ltd. New Delhi.पुनर्मुद्रण २००७ (प्रत्यक्ष उपयोजन प्रकल्प म्हणून विद्यार्थ्यांनी या दोन कादंबऱ्यांची तुलना करत दीर्घ निबंध लिहिणे अपेक्षित आहे.)	२	६०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	साहित्य आणि सांस्कृतिक भूप्रदेश यातील नाते लक्षात येईल.
CO-2 (Understanding)	तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या संकल्पनेच्या उपयोजनाचा परिचय होईल.
CO-3 (Applying)	'तुलना' या संकल्पनेचे प्रत्यक्ष उपयोजन केल्याने साहित्यकृतींमधील साम्य-भेद शोधण्याचे तंत्र अवगत होईल.
CO-4 (Analysing)	'तुलने'च्या उपयोजनातून विश्लेषणात्मक निष्कर्ष काढण्याची क्षमता प्राप्त होईल.
CO-5 (Evaluating)	तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या अभ्यासामुळे साहित्याकडे बघण्याचा दृष्टिकोन व्यापक होईल.
CO-6 (Creating)	तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या अभ्यासाने आपल्या साहित्यातील अधिक उणे लक्षात येईल. साहित्याच्या अनुवादाचे व भाषांतराचे महत्त्व लक्षात येऊन विद्यार्थी त्यासाठी कार्य उद्युक्त होतील.

संदर्भ साधने :

१. तौलनिक साहित्याभ्यास : तत्त्वे आणि दिशा - संपा. चंद्रशेखर जहागिरदार

२. तौलनिक साहित्याभ्यास - वसंत बापट, मौज प्रकाशन मुंबई

३. तुलनात्मक साहित्याभ्यास - डॉ आनंद पाटील, मेहता प्रकाशन

४. भाषांतर मीमांसा - डॉ. कल्याण काळे, डॉ. अंजली सोमण

५. तौलनिक साहित्य, निशिकांत मिरजकर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे

६. तुलनात्मक साहित्य आणि विश्वकुटुंबाची जडणघडण, अनंत राऊत, कैलास पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद

७. तौलनिक साहित्य आणि मध्ययुगीन मराठी वाड्मय, रत्नाकर बापूराव मंचरकर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे

८. तुलनात्मक साहित्य आणि सांस्कृतिक अभ्यास, (जगातील निवडक निबंधाचे अनुवाद), संपादक मनीषा आनंद पाटील, आनंद ग्रंथसागर प्रकाशन, कोल्हापूर

MAR 511 MJP_E-3	**साहित्यप्रकारांचे रूपांतर : भाग १ - प्रात्यक्षिक**	**Credits- 2 (P)**	**Hours- 60**

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून मराठी साहित्यप्रकाराच्या रुपांतराच्या प्रक्रियेचे उपयोजन अभिप्रेत आहे. त्यामुळे साहित्यप्रकारांच्या कक्षा, अभिव्यक्ती वैशिष्ट्ये यांच्यामध्ये त्या त्या साहित्यप्रकाराच्या आवाहनक्षमतेनुसार अपेक्षित बदल समजून घेणे व त्यानुसार बदल करण्याचे कौशल्य प्रकट करणे महत्त्वाचे आहे.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) साहित्यप्रकारांच्या कक्षा नीट समजून घेणे.

२) साहित्यप्रकारांच्या कक्षा, अभिव्यक्ती वैशिष्ट्ये यांच्यामध्ये त्या त्या साहित्यप्रकाराच्या आवाहनक्षमतेनुसार बदल करण्याचे तंत्र उपयोजने.

४) साहित्यप्रकारांच्या रुपांतराची प्रक्रिया प्रत्यक्ष पडताळून बघणे.

५) साहित्यप्रकारांच्या रुपांतराचे मूल्यमापन करणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**साहित्यप्रकाराचे रुपांतर : प्रात्यक्षिके** साहित्यप्रकारचे रुपांतर १. कथा – कादंबरी (प्रात्यक्षिक) २. कथा – नाटक (प्रात्यक्षिक) ३. कविता – नाटक (प्रात्यक्षिक) ४. नाटक – पटकथा (प्रात्यक्षिक) ५. रुपांतरीत साहित्यकृतीचे मूल्यमापन (रुपांतरीत कलाकृतीचे सविस्तर मूल्यमापन करणारा दीर्घ लेख विद्यार्थ्यांनी लिहिणे अपेक्षित आहे.)	२	६०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs):

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	रुपांतर प्रक्रियेचे महत्त्व स्पष्ट होईल.
CO-2 (Understanding)	साहित्य व रुपांतर अध्ययन करण्याची कौशल्ये अवगत होतील.
CO-3 (Applying)	रुपांतर निर्मितीचे कौशल्य प्राप्त होतील. रु रु
CO-4 (Analysing)	साहित्यकृतीचे रुपांतर संकल्पना अभ्यासता येईल.
CO-5 (Evaluating)	साहित्यकृतीच्या रुपांतराचे मूल्यमापन करता येईल.
CO-6 (Creating)	रुपांतराची निर्मितीप्रक्रिया अभ्यासता येईल.

संदर्भ साधने :

१) चित्रकथा- खंड १ व २ आचार्य अत्रे, परचुरे प्रकाशन, १९८५
२) मराठी चित्रपटाची पटकथा- अनिल सपकाळ, अनुबंध प्रकाशन,२००५
३) बखर सिनेमाची- वसंत साठे, व्ही शांताराम प्रतिष्ठान,१९९२
४) चित्रपट एक कला-विजय दीक्षित, रेणुका प्रकाशन,१९७९
५) साहित्यकृतीचे माध्यमांतर- संपादक-राजेंद्र थोरात, प्रा.आशुतोष कसबेकर, संस्कृती प्रकाशन,२०१७
६) कुंकू ते दुनियादारी- राजेंद्र थोरात, चपराक प्रकाशन,२०१९
७) सिनेमाची भाषा- मनिषा कावतकर, उन्मेष प्रकाशन
८) माध्यमांतर मीमांसा- शकील शेख
९) कथात्मक साहित्य आणि चित्रपट रुपांतर प्रक्रिया- बालाजी घारुळे, हर्मिस प्रकाशन
१०) गाथा मराठी सिनेमाची- इसाक मुजावर, प्रतीक प्रकाशन २०१२
११) शूटिंग- श्री.दा.पानवलकर, मौज प्रकाशन,१९८५
१२) सिनेमाची गोष्ट-अनिल झणकर, राजहंस प्रकाशन १९९७
१३) मराठी साहित्य आणि चित्रपटकथा- प्रवीण महाजन, माय बुक पब्लिकेशन,२०१७
१४) अक्षरदान साहित्य व सिनेमा- संपादक मोतीराम पौळ दिवाळी अंक २०२१
१५) चित्रपट भाषा अंक- प्रा.सतीश बहादूर विशेषांक,अक्षर वाङ्मय,जाने ते संप्टे २०१६
१६) दुनियादारी - सुहास शिरवळकर, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
१७) प्रलय- बाबा कदम, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

१८) भालू - बाबा कदम, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
१९) समांतर- सुहास शिरवळकर, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
२०) समकालीन अध्याय- प्रा. मिलिंद जोशी, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
२१) साहित्याचे समकालीन संदर्भ आणि अभिरुची संघर्ष- नागनाथ कोत्तापल्ले, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
२२) लक्षणीय असे काही- नागनाथ कोत्तापल्ले, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
२३) साहित्याचे निकष बदलावे लागतील- डॉ. शरण कुमार लिंबाळे, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
२४) बावन्नकशी- प्रा. विश्वास वसेकर, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
२५) पटकथा लेखन : तंत्र व कौशल्ये - प्रा. रामदास केदार, अरुणा प्रकाशन, प्रथम आवृत्ती, लातूर, २०२३

MAR 511 MJP_E-4	मराठी व्याकरण : भाग १ - प्रात्यक्षिक	Credits- 2 (P)	Hours- 60

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यास पत्रिकेतून मराठी भाषेचे विशेष, व्याकरणाचे महत्त्व, भाषेच्या रचनेचे महत्त्व, व्याकरणाचे विविध प्रकार यांचे मूलभूत ज्ञान मिळवून मराठी भाषिक नियमानुसार शास्त्रीयदृष्ट्या, सुव्यवस्थित मांडणीचे कौशल्ये विद्यार्थ्यांना प्राप्त होईल.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) मराठी भाषेच्या रचनेचे महत्त्व समजावून घेणे.
२) व्याकरण आणि मराठी भाषा यांच्या परस्पर संबंधांचा परिचय करून घेणे.
३) व्याकरणाचे विविध प्रकार समजावून घेणे .
४) मराठीतील काही प्रमुख व्याकरणकारांची माहिती करून घेणे

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**मराठी व्याकरण - भाग १ : प्रात्यक्षिक** प्रकल्प लेखन	२	६०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययननिष्पत्ती(COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	मराठी भाषेतील व्याकरणाचे महत्त्व सांगता येतील
CO-2 (Understanding)	भाषेच्या रचनेचे कौशल्य प्राप्त होईल.
CO-3 (Applying)	व्याकरणिक नियमांची लेखनात अंमलबजावणी करता येईल.
CO-4 (Analysing)	भाषिक नियमानुसार लेखनाचे मूल्यमापन करता येईल.
CO-5 (Evaluating)	व्याकरणिक कौशल्यांचा प्रत्यक्ष लेखनात वापर करता येईल.
CO-6 (Creating)	रचनेच्या दृष्टीने बिनचूक लेखन करत येईल

संदर्भ ग्रंथ :

१. मराठी व्याकरण: वाद आणि प्रवाद, कृ. श्री.अर्जुनवाडकर, सुलेखा प्रकाशन, पुणे, १९८७,
२. मराठी व्याकरणाचा इतिहास, कृ. श्री. अर्जुनवाडकर, मराठी विभाग-मुंबई विद्यापीठ, मुंबई आणि ज्ञानमुद्रा, पुणे, १९९२.
३. मराठी व्याकरणविवेक, मा. ना. आचार्य, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
४. मराठीचे मूळ व्याकरण, वसंत भगवान उत्पात, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २००८.
५. मराठी व्याकरणाचे व्याकरण, कृ. पा. कुलकर्णी, ग. मो पाटील.
६. मराठी व्याकरण-स्वरूप व चिकित्सा, कुलकर्णी, खांडेराव : पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २०१९.
७. मराठी व्याकरणाची मूलतत्त्वे, ह. ग. केळकर, सिटी बुक प्रकाशन,
८. मराठीचे व्याकरण, लीला गोविलकर, स्वाध्याय महाविद्यालय प्रकाशन, पुणे, १९७४.
९. अभिनव मराठी व्याकरण, प्र.ना. जोशी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
१0. शास्त्रीय मराठी व्याकरण, मो. के. दामले, जोशी आणि लोखंडे प्रकाशन, पुणे १९६६.
११. मराठी व्याकरण काही समस्या, प्र.ना. दीक्षित, एम. व्ही. फडके आणि इतर, कोल्हापूर, १९८०,
१२. भारतीय साहित्यशास्त्र, ग.त्र्यं. देशपांडे, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८०.
१३. मराठी लेखन कोश, अरुण फडके, अंकुर प्रकाशन, ठाणे, २०१५.
१४. मराठी व्याकरणाचा पुनर्विचार, अरविंद मंगरूळकर, कार्यवाह पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९६४.
१५. व्याकरण, लेखन व आकलन, प्रल्हाद लुलेकर, / केदार काळवणे: पर्सन, नवी दिल्ली, २०१२.
१६. अभिनव मराठी व्याकरण-मराठी लेखन, श्रीधर शनवारे, विद्याविकास पब्लिशर्स प्रा.लि. नागपूर, तृ. आ., २०००
१७. राजारामशास्त्री भागवत यांचा भाषाविचार, मनीषा खैरे, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे

MAR 511 MJP_E-5	वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या : भाग १ - प्रात्यक्षिक	Credits- 2 (P)	Hours- 60

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१. इतिहास आणि वाङ्मयेतिहास या संकल्पना समजावून घेणे.
२. वाङ्मयेतिहास व त्याचे विविध दृष्टीकोण अवगत होणे.
३. मराठी वाङ्मयेतिहासातील विविध प्रश्नांचे आकलन होणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या - भाग १ : प्रात्यक्षिक** अ) पाश्चात्य संकल्पनाविचार- प्रकल्पलेखन थॉमस वार्टन, एच्. ए. तेन, कझामिओं, गेआर्क ल्यूकॅच, आर एस्. क्रेन, इत्यादी. आ) भारतातील संकल्पनाविचार- प्रकल्पलेखन (१) वि. का. राजवाडे, श्री. व्यं. केतकर, दि. के. बेडेकर, गो. म. कुलकर्णी, डॉ. म. रा. जोशी इ. (२) सुजित मुखर्जी, श्रीनिवास प्रधान, गणेश देवी, सिसिरकुमार दास इत्यादी.	२	६०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	वाङ्मयेतिहास लेखनाचे महत्त्व सांगता येईल.
CO-2 (Understanding)	वाङ्मयेतिहासाचे समग्र आकलन होईल.
CO-3 (Applying)	मराठी साहित्य संशोधनासाठी उपयुक्त ठरेल.
CO-4 (Analysing)	वाङ्मयेतिहास लेखनाची चिकित्सा करता येईल.
CO-5 (Evaluating)	वाङ्मयेतिहासाच्या ग्रंथांचे परीक्षण करता येईल.
CO-6 (Creating)	वाङ्मयेतिहास लेखनाचा दृष्टीकोण विकसित होईल.

संदर्भ ग्रंथ -

१. वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना- संपा. दत्तात्रय पुंडे, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९४

२. साहित्य-चिंतन- संपा. व. दि. कुलकर्णी, मुंबई विद्यापीठ, मराठी विभाग प्रकाशन, मुंबई १९८३

३. **तेन यांचा वाङ्मयसिद्धान्त-** सुरेश धायगुडे, द.दी.पुंडे, रोहन प्रकाशन, २०१९

४. **इतिहासाचे तत्त्वज्ञान**- सदाशिव आठवले, प्राज्ञपाठशाळा मंडळ, वाई, दुसरी आवृत्ती १९८६.

५. **वाङ्मयेतिहासः सद्यस्थिती आणि अपेक्षा**- गो. म. कुलकर्णी आणि दत्तात्रय पुंडे, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे १९९५.

६. **वाङ्मयेतिहासलेखनः स्वरूप आणि समस्या**- संपा. डॉ. विद्यागौरी टिळक, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९९

७. **मराठी वाङ्मयेतिहासाची प्रस्तावना-** रा. शं. वाळिंबे, विदर्भ मराठवाडा बुक कंपनी, पुणे १९७३.

८. **इतिहास म्हणजे काय**?- ई. एच्. कार (अनु. वि. गो. लेले), कॉन्टिनेन्टल, पुणे, १९९८.

९. **Man On His Past-** Butterfield Herbert, Cambridge University Press, Cambridge, 1969.

१०. **New Directions in Literary History-** Cohen Ralph (Ed.), Routledge and Kegan Paul, London, 1974.

११. **The Idea of History-** Collingwood, Oxford University Press (Any available edition).

M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-१) अभ्यासक्रम [Level 6.0]			
Course Type : Research Methodology			
MAR 541 RM	**संशोधन पद्धती**	**Credits- 4 4 (T)**	**Hours- 60 60 (T)**

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

संशोधन ही मानवाची उपजत प्रवृत्ती आहे. अभ्यासातून ती अधिक प्रगल्भ व प्रगत व्हावी यासाठी संशोधनाचे स्वरूप व संशोधनाच्या पद्धती विद्यार्थ्यांना ज्ञात व्हाव्यात त्याचप्रमाणे इतर ज्ञानशाखा व साहित्य यांचे सहसंबंध विद्यार्थ्यांना अवगत व्हावे हे या अभ्यासपत्रिकेचे प्रयोजन आहे.

अभ्यासपत्रिकेचे उद्दिष्टे :

१) संशोधनाची संकल्पना , स्वरूप , प्रयोजन आणि संशोधनाच्या विविध पद्धती समजावून घेणे .
२) संशोधकाच्या अंगी आवश्यक असणाऱ्या गुणांचा उहापोह करणे.
३) साहित्य संशोधनाच्या विविध अभ्यासक्षेत्रांचा परिचय करून देणे .
४) आंतर्विद्याक्षेत्रीय संशोधनाचे स्वरूप आणि महत्त्व लक्षात घेणे.
५) मराठी साहित्य संशोधकांची परंपरा समजावून घेणे आणि संशोधन करण्याची दृष्टी व क्षमता विकसित करणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**संशोधन संकल्पना आणि स्वरूप :** १.१ संशोधनाच्या संकल्पना , स्वरूप , प्रेरणा , प्रयोजन व आवश्यकता . १.२ संशोधकाच्या अंगी असणारे आवश्यक गुण . १.३ संशोधन प्रक्रियेतील विविध टप्पे . १.४ संशोधनाची साधने पुस्तके, नियतकालिके, मासिके, वृत्तपत्रे, कोशवाङ्मय, सूचीवाङ्मय, हस्तलिखिते, शिलालेख, ताम्रपट इ .	१	१५
२	**संशोधन पद्धती, आराखडा आणि संदर्भ साधने** **२.१ संशोधनाच्या विविध पद्धती** २.१.१ विगमनात्म (Inductive) आणि निगमनात्मक (Deductiv) २.१.२ ऐतिहासिक २.१.३ कालक्रमनिष्ठ २.१.४ वर्णनात्मक २.१.५ तौलनिक २.१.६ नमुना पाहणी २.१.७ क्षेत्रीय सर्वेक्षण २.१.८ प्रयोगनिष्ठ **२.२ संशोधन प्रारूप (संशोधन आराखडा स्वरूप)** **२.३ संदर्भ साधने, इंटरनेट वरील साधने**	१	१५

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
३	**३.१ साहित्य संशोधनाची अभ्यासक्षेत्रनिहाय प्रकल्प लेखन** ३.१.१. साहित्यकृतीनिष्ठ संशोधन ३.१.२ साहित्यप्रकारनिष्ठ संशोधन ३.१.३ लेखकनिष्ठ संशोधन ३.१.४ कालखंडाचा अभ्यास ३.१.५ भाषानिष्ठ संशोधन ३.१.६ लोकसाहित्यविषयक संशोधन ३.१.७ तौलनिक साहित्याभ्यास संशोधन ३.१.८ वाङ्मयेतिहासासंदर्भात संशोधन **३.२ संहिता संपादन व विश्लेषण** **३.३ विशिष्ट धर्मसंप्रदायाचा अभ्यास**	१	१५
४	**आंतर्विद्याशाखीय संशोधनातील प्रकल्पलेखन** १. साहित्य आणि समाजशास्त्र २. साहित्य आणि तत्त्वज्ञान ३. साहित्य आणि मानसशास्त्र ४. साहित्य आणि संस्कृती ५. साहित्य आणि सौंदर्यशास्त्र ६. साहित्य आणि इतिहास ७. साहित्य आणि राज्यशास्त्र ८. सहित्य आणि अर्थशास्त्र इ .ज्ञानशाखीय अनुबंध	१	१५

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	संशोधनाचे स्वरूप कळण्यास मदत होईल .
CO-2 (Understanding)	संशोधनाचे विविध पद्धती सांगता येतील.
CO-3 (Applying)	प्रत्यक्ष संशोधन करतांना वरील अभ्यासाचा आधार घेता येईल .
CO-4 (Analysing)	संशोधनाच्या विविध अभ्यासक्षेत्राची माहिती सांगता येईल.
CO-5 (Evaluating)	संशोधन आराखडा तयार करता येईल व संशोधनास पूरक पुरावे गोळा करता येतील.
CO-6 (Creating)	कोणत्याही बाबीकडे चिकित्सक दृष्टीकोनातून पाहण्याची संशोधन दृष्टी विकसित होऊन शास्त्रशुद्ध असे संशोधन करण्याची वृत्ती निर्माण होईल.

संदर्भ ग्रंथ

१. साहित्य संशोधन : वाटा आणि वळणे - डॉ. सुधाकर शेलार, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन , पुणे, २०२०

२. मराठी साहित्य संशोधन : नव्या दिशा - संपा. अविनाश आवलगावकर , प्रतिमा प्रकाशन , पुणे, २००६

३. संशोधनाचे क्षितिजे : वि. भि. कोलते, गौरव ग्रंथ - भा. ल. भोले (संपा.) अमेय प्रकाशन , नागपूर, १९८५

४. मराठी संशोधनविद्या - डॉ. उषा देशमुख, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, १९९४

५. संशोधन पद्धती : प्रकिया आणि अंतरंग - डॉ. दु. का. संत, अनाथ विद्यार्थीगृह प्रकाशन, पुणे, १९६६
६. संशोधन : स्वरूप आणि पद्धती - डॉ. सु. रा. चुनेकर, रंगनाथ पठारे, शि. प्र. संस्था, संगमनेर, १९८३
७. मराठी आणि हिंदी दलित आत्मकथने : तौलनिक मूल्यमापन - डॉ. प्रकाश जाधव, प्रिंटींग एरिया, बीड, २०२०
८. संशोधन : सिद्धांत व पद्धती - सदा कऱ्हाडे
९. साहित्य : संशोधन व समीक्षा - राजेंद्र सलालकर
१०. संशोधनप्रदीप - डॉ. वेदश्री थिगळे
११. भाषा व साहित्य संशोधन : खंड १, २, ३, - १९८९ – संपा. वसंत जोशी , म. ना. अदवंत , गं. ना. जोगळेकर व इतर संपादक , महाराष्ट्र साहित्य परिषद , पुणे
१२. शोध निबंधाची लेखनपद्धती - स. गं. मालशे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई
१३. मराठी प्रबंध सूची - व. वि. कुलकर्णी, साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर
१४. मराठी साहित्य संशोधन - म. पां. भावे , श्रीहरी भिडे, पद्माकर शिरवाडकर (संपादक) महाराष्ट्र साहित्य परिषद , पुणे
१५. लोकसाहित्य शोध व समीक्षा - रा.चिं . ढेरे
१६. लोकसाहित्य मीमांसा – भाग-१ - डॉ. विश्वनाथ शिंदे
१७. लोकसाहित्याचे स्वरूप - डॉ. तारा भवाळकर
१८. साहित्य शोधणी - डॉ. उषा देशमुख, निहारा प्रकाशन, पुणे
१९. मराठी साहित्य संशोधन : स्वरूप आणि दिशा - शं. रा. राणे, का. स. वाणी म. प्र. अ. संस्था, धुळे
२०. मराठी वाङ्मय इतिहास आणि भूगोल - डॉ. विनायक गंधे, मराठी संशोधन मंडळ, मुंबई, प्रथम आवृत्ती २०२०
२१. साहित्यकृतीचा अभ्यास, हरिश्चंद्र थोरात, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे

मानव विज्ञान शाखेतील **मराठी विषयात** पदव्युत्तर पदवी [**M.A. मराठी]**

प्रथम वर्ष (सत्र-२)

अभ्यासक्रम [Level 6.0]

Post Graduate in Humanities - Marathi

Year-I (Semester-2)

(w. e. f. Academic Year 2023-24)

M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-२) अभ्यासक्रम [Level 6.0]			
Course Type : Major Core			
MAR 551 MJ	**अर्वाचीन मराठी साहित्याचा इतिहास (इ.स. १९२० ते इ.स. २०१०)**	**Credits- 4 4 (T)**	**Hours- 60 60 (T)**

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

सदर अभ्यासपत्रिकेतून इ. स. १९२० ते २०१० या कालखंडातील मराठी साहित्याचे स्वरूप जाणून घेता येईल. तसेच या कालखंडातील साहित्यनिर्मितीच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती समजून घेण्यास मदत होईल.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१. या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय विचारप्रवाह व साहित्य : सहसंबंध अभ्यासणे.

२. इ.स. १९२० ते इ.स. २०१० या कालखंडातील साहित्याच्या प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप अभ्यासणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**इ.स.१९२० ते १९४५ कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप** १.१ या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय विचारप्रवाह व साहित्य : सहसंबंध (सत्यशोधकीय विचार, गांधीवाद, समाजवाद, मार्क्सवाद, कलावाद, जीवनवाद इ.) १.२ या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय परिस्थिती व साहित्य : परस्परसंबंध १.३ या कालखंडातील साहित्यप्रकार (निबंध, कथा, कादंबरी, काव्य, नाटक) : स्वरूप व वाटचाल १.४ या कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती, विषय व आशय या संदर्भातील निरीक्षणे	१	१५
२	**इ.स.१९४५ ते १९६० कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप** २.१ या कालखंडातील सामाजिक, धार्मिक, राजकीय स्थित्यंतरे व साहित्य : परस्परसंबंध (स्वातंत्र्य, महायुद्ध आदी घटनांचे साहित्यावरील परिणाम) २.२ या कालखंडातील नवसाहित्य व नवसमीक्षा २. ३ या कालखंडातील साहित्यप्रकार (निबंध, कथा, कादंबरी, काव्य, नाटक) : स्वरूप व वाटचाल २.४ या कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती, विषय व आशय या संदर्भातील निरीक्षणे	१	१५
३.	**इ.स.१९६०ते १९९० कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप** ३. १ इ.स. १९६० ते १९९० या कालखंडातील शैक्षणिक, सामाजिक, धार्मिक, राजकीय स्थित्यंतरे व साहित्य : परस्परसंबंध ३.२ साठोत्तरी साहित्यप्रवाह आणि साहित्य चळवळी : सहसंबंध ३.३ या कालखंडातील साहित्यप्रकार (निबंध, कथा, कादंबरी, काव्य, नाटक) : स्वरूप व वाटचाल ३.४ या कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती, विषय व आशय या संदर्भातील निरीक्षणे	१	१५

४.	**इ.स. १९९० ते २०१० कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप** ४.१ इ.स.१९९० ते २०१० या कालखंडातील साहित्याची सामाजिक व सांस्कृतिक पार्श्वभूमी ४.२ खासगीकरण, उदारीकरण व जागतिकीकरणाच्या धोरण स्वीकाराचा साहित्यावरील परिणाम ४.३ या कालखंडातील साहित्यप्रकार (निबंध, कथा, कादंबरी, काव्य, नाटक) : स्वरूप व वाटचाल ४.४ या कालखंडातील साहित्य : प्रेरणा, प्रवृत्ती, विषय व आशय या संदर्भातील निरीक्षणे	१	१५

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यामध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	इ.स.१८१८ ते १९२० या कालखंडातील साहित्येतिहासाच्या स्वरूपाचा विद्यार्थ्यांना परिचय होईल.
CO-2 (Understanding)	अव्वल इंग्रजी कालखंडातील साहित्याच्या प्रेरणा, प्रवृत्ती व स्वरूप यांचे विवेचन करता येईल.
CO-3 (Applying)	इ.स.१८१८ ते १९२० या कालखंडातील साहित्याचे स्वरूप विशद करता येईल.
CO-4 (Analysing)	इ.स.१८१८ ते १९२० या कालखंडातील साहित्याच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती यांचे विश्लेषण करता येईल.
CO-5 (Evaluating)	इ.स.१८१८ ते १९२० या कालखंडातील साहित्यनिर्मितीची कारणमीमांसा करता येईल.
CO-6 (Creating)	इ.स.१८१८ ते १९२० या कालखंडातील साहित्यनिर्मितीच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती लक्षात येऊन विद्यार्थ्यांना साहित्यनिर्मितीची आणि विश्लेषणाची प्रेरणा मिळेल.

संदर्भ ग्रंथ :

१. महाराष्ट्र सारस्वत - वि. ल. भावे, शं. गो. तुळपुळे
२. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ४, ५, ६ - महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
३. मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास, अर्वाचीन कालखंड - डॉ. प्र. न. जोशी
४. महाराष्ट्र जीवन, खंड १ व २ - गं. बा. सरदार
५. प्रदक्षिणा खंड १ व २ (सा. वा. नाशिक) - कॉन्टीनेन्टल प्रकाशन, पुणे
६. अर्वाचीन मराठी गद्याची पूर्वपीठीका - गं. बा. सरदार
७. साहित्य समाज आणि संस्कृती - दिगंबर पाध्ये
८. महाराष्ट्राचा सांस्कृतिक इतिहास - शं. दा. पेंडसे
९. मराठी गद्याचा इंग्रजी अवतार - द. वा. पोतदार
१०. मराठी वाङ्मयाची सद्यस्थिती - संपादक डॉ. विद्यागौरी टिळक, डॉ. द. दि. पुंडे
११. मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - गो. म. कुलकर्णी
१२. अर्वाचीन मराठी वाङ्मयाची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी - सदा कऱ्हाडे
१३. मराठी कादंबरी आशय आणि आविष्कार - दत्ता घोलप
१४. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड १ व २ - डॉ. अ. ना. देशपांडे
१५. मराठी कादंबरी पहिले शतक - कुसुमावती देशपांडे
१६. मराठी कथा उदगम आणि विकास - इंदुमती शेवडे

१७.धार आणि काठ - नरहर कुरुंदकर
१८.मराठी साहित्य प्रेरणा आणि स्वरूप - गो. मा. पवार व म. द. हातकणंगलेकर
१९.टीकास्वयंवर - भालचंद्र नेमाडे
२०.मराठी कादंबरीचा इतिहास - चंद्रकांत बांदिवडेकर
२१.कादंबरी आणि मराठी कादंबरी - उषा हस्तक
२२.आधुनिक मराठी कविता - रा. श्री. जोग
२३.वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना - द. दि. पुंडे
२४.मराठी नाटक आणि रंगभूमी - वि. भा. देशपांडे
२५.मराठी रंगभूमीच्या तीस रात्री, खंड १, २ व ३ - मकरंद साठे
२६.मराठी कथा रूप आणि परिसर - म. द. हातकणगलेकर
२७.एकोणिसाव्या शतकातील महाराष्ट्र - य. दि. फडके
२८.विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र - य. दि. फडके
२९.आधुनिक मराठी काव्य : उद्गम, विकास आणि भवितव्य - दि. के. बेडेकर
३०.मराठी कविता एक दृष्टिक्षेप - नागनाथ कोत्तापल्ले
३१.मराठी कविता १९४५ ते १९६० - रा. श्री. जोग
३२.मराठी कादंबरी : प्रेरणा व स्वरूप – कुसुमावती देशपांडे
३३.खडक आणि पाणी - गंगाधर गाडगीळ
३४.मराठी प्रादेशिक कादंबरी - मदन कुलकर्णी
३५.महाराष्ट्राच्या सामाजिक सांस्कृतिक स्थित्यंतराचा इतिहास, खंड एक (१८०१ ते १९००) - रमेश नारायण वरखेडे
३६.कादंबरी : स्वरूप व समीक्षा - द. भि. कुलकर्णी
३७.राजवाडे लेखसंग्रह - संपादक तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी
३८.निवडक मराठी समीक्षा - संपादक गो. मा. पवार
३९.मराठी गद्याचे पूर्वरंग - संपादक भीमराव कुलकर्णी
४०.सत्यशोधकीय साहित्याचा इतिहास - श्रीराम गुंदेकर
४१.विचारकिरण - उमेश बगाडे
४२.कादंबरी एक साहित्यप्रकार - हरिश्चंद्र थोरात
४३.मराठी कादंबरी : त्रेसष्ट ते तेरा - हरिश्चंद्र थोरात
४४.मराठीतील चरित्रात्मक कादंबरी - शिरीष लांडगे
४५.कवितेचा अंत:स्वर - देवानंद सोनटक्के
४६.महाराष्ट्रातील विस्थापित आणि मराठी कादंबरी - संजय नगरकर
४७.मराठी वाड्मयाचा अभिनव इतिहास, (काही लेखक, काही साहित्यकृती), इ. स. 1800-1920), संपादक, ग. ना. जोगळेकर, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस
४८.1980 पूर्वीची ग्रामीण कविता, प्रेरणा आणि प्रवृत्ती, मारोती घुगे, यशोदीप पब्लिकेशन्स, पुणे
४९.कविता : संदर्भ आणि दृष्टिकोन, आशुतोष पाटील, अक्षरवाड्मय प्रकाशन, पुणे
५०. मराठी वाड्मयाचा अभिनव इतिहास, (काही लेखक, काही साहित्यकृती), इ. स. 1920- 1960, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस, पुणे
५१. एकविसाव्या शतकातील मराठी कादंबरी, संपादक दादा गोरे, अक्षरवाड्मय प्रकाशन, पुणे
५२. कादंबरी सार आणि विस्तार, महेंद्र कदम, अक्षरवाड्मय प्रकाशन, पुणे
५३. मराठी कविता : स्वरूप आणि विवेचन, निशिकांत ठकार, अक्षरवाड्मय प्रकाशन, पुणे

M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-२) अभ्यासक्रम [Level 6.0]			
Course Type : Major Core			
MAR 552 MJ	**समाजभाषाविज्ञान**	**Credits- 4** **4 (T)**	**Hours- 60** **60 (T)**

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून मराठी समाजभाषाविज्ञानातील सिध्दांत ,समाज , संस्कृती , व भाषा ज्ञान प्राप्त होईल. बोलीभाषेचे आकलन, संरचना यांचे ज्ञान मिळेल.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) समाजभाषाविज्ञानाचे स्वरूप समजावून घेणे.
२) समाज , भाषा व संस्कृती या मधील परस्पर संबंध जाणून घेणे.
३) भाषाव्यवहाराची विविधता जाणून घेणे.
४) बोलींची संरचना अभ्यासणे.
५) भाषा संपर्काचे स्वरूप अभ्यासणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**समाजभाषाविज्ञान स्वरूप आणि व्याप्ती** १.१. समाजभाषाविज्ञान : संकल्पना व स्वरूप २.२. समाजभाषाविज्ञान : व्याप्ती व विशेष २.३. भाषेचा समाजसापेक्ष अभ्यास २.४. समाजभाषाविज्ञान अभ्यासशाखेचा उदय व पायाभूत संकल्पना २.५. भाषा, बोली आणि समाज यांचा परस्पर संबंध	१	१५
२	**भाषा उपयोजानातील वैविध्य : स्वरूप व मागोवा** २.१ समाजातील भाषा उपयोजनातील वैविध्यता २.२ भाषा आणि सामाजिक संस्था : परस्परसंबंध २.३ भाषा आणि विविध व्यवसायक्षेत्रे : परस्परसंबंध २.४ भाषा आणि आर्थिक वर्ग व्यवस्था : परस्परसंबंध २.५ भाषा, भाषिक भांडार आणि लघुक्षेत्रे : विशिष्ट भाषारूपे	१	१५
३	**भाषा आणि संकृती : परस्परसंबंध** ३.१ भाषेचे संकृती सापेक्षत्व : स्वरूप आणि चर्चा ३.२ भाषा आणि सांस्कृतिक व्यवस्था , सांस्कृतिक परंपरा ३.३ विविध सामाजिक स्तर आणि भाषा सहसंबंध ३.४ भाषेचा लिंग व वय सापेक्ष विचार- स्त्रियांची भाषा, पुरुषाची भाषा, लहान मुलांची भाषा, युवकांची भाषा, वृद्धांची भाषा	२	३०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	समाजभाषाविज्ञानाचे स्वरूप व संकल्पना स्पष्ट करता येईल.
CO-2 (Understanding)	समाजभाषाविज्ञानाची व्याप्ती, स्वरूप, सिद्धांत, महत्त्व व मर्यादा विशद करता येतील.
CO-3 (Applying)	समाजभाषाविज्ञानाच्या ज्ञानातून स्थानिक भाषांचा अभ्यास करता येईल.
CO-4 (Analysing)	भारतीय भाषांचे समाजभाषाविज्ञानाच्या अध्ययनाच्या दृष्टीकोनातून वर्गीकरण करता येईल.
CO-5 (Evaluating)	स्त्रिया, पुरुष, मुले, युवक व वृद्धांच्या भाषेचे मूल्यमापन करता येईल.
CO-6 (Creating)	विविध भारतीय भाषा व बोलीभाषांवर आधारित प्रकल्प तयार करता येतील.

संदर्भग्रंथ :

१. भाषा आणि संस्कृती - ना. गो. कालेकर, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९६२.
२. भाषा : इतिहास आणि भूगोल- कालेकर, ना. गो., मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९६४.
३. मराठी शब्दसमीक्षा - मु. श्री. कानडे, सन पब्लिकेशन, पुणे, १९८९.
४. निवडक भाषा आणि जीवन- कल्याण काळे आणि मृणालिनी शहा, (संपा.) मेहता पब्लिकेशन, पुणे, १९९८.
५. मराठी भाषेचा आर्थिक संसार - अशोक केळकर, मराठवाडा साहित्यपरिषद, औरंगाबाद, १९७०.
६. मध्यमा : भाषा आणि भाषाव्यवहार- अशोक केळकर, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे,१९९६.
७. वैखरी : भाषा आणि भाषाव्यवहार- अशोक केळकर, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई, १९३८.
८. मराठी भाषेचे मूळ- विश्वनाथ खैरे, संमत प्रकाशन, पुणे, १९७९.
९. द्रविड महाराष्ट्र- विश्वनाथ खैरे, साधना प्रकाशन, पुणे, १९७६.
१०. भाषाव्यवहार व भाषाशिक्षण- सुरेन्द्र ग्रामोपाध्ये, (संपा.) कासेगाव एज्युकेशन सोसायटी, कासेगाव, २००६.
११. अभिनव भाषाविज्ञान- गं. ना. जोगळेकर, सुविचार प्रकाशन मंडळ, पुणे, १९८७.
१२. मराठी भाषेचा इतिहास - गं. ना. जोगळेकर, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, २००५.
१३. सामाजिक भाषाविज्ञान- प्रभाकर जोशी, आणि चारुता गोखले, (संपा.), निराली प्रकाशन, - पुणे, १९९९.
१४. सामाजिक भाषाविज्ञान- रमेश धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे, २००६. -
१५. साहित्याची भाषा - भालचंद्र नेमाडे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद, १९८९.
१६. सामाजिक भाषाविज्ञान : कक्षा आणि अभ्यास- जयश्री पाटणकर, संदर्भ प्रकाशन, नाशिक, २००५.
१७. ग्रांथिक मराठी भाषा आणि कोकणी बोली- अ. का. प्रियोळकर, पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९६६.
१८. भयंकर सुंदर मराठी भाषा - द. दि. पुंडे, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई, २००४.
१९. आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धांत आणि उपयोजन - मिलिंद मालशे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, १९९८.
२०. भाषाविज्ञान: वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक मालशे - इनामदार - सोमण (संपा.), संजय - प्रकाशन, पुणे, १९८२.
२१. वृद्धी भाषेचे आणि भाषाभ्यासाचे विकसन- दिनेश द. माहुलकर, राज्य मराठी विकास - संस्था, मुंबई - २०००.
२२. समाजभाषाविज्ञान आणि मराठी कादंबरी- नंदकुमार मोरे, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २०१२.
२३. भाषाविवेक- मंगेश विठ्ठल राज्याध्यक्ष, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, १९९७.
२४. भाषा स्वरूप, सामर्थ्य व सौंदर्य- वामन केशव लेले, राजहंस प्रकाशन, २००५. -
२५. समाजभाषाविज्ञान प्रमुख संकल्पना- रमेश वरखेडे, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर, २००३. -

२६. संज्ञापनविद्या आणि ललितकला- रमेश नारायण वरखेडे, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त - विद्यापीठ, नाशिक, २००३.
२७. आदिवासी लोककथा : संकल्पना आणि स्वरुप- दीपककुमार वळवी, स्वच्छंद प्रकाशन, - कोल्हापूर, २०१५.
२८. नागपुरी बोली भाषाशास्त्रीय अभ्यास- वसंत कृष्णा वऱ्हाडपांडे, इंदिरा प्रकाशन, नागपूर, १९७२.
२९. समाजशास्त्रातील मूलभूत संकल्पना- सर्जेराव साळुंखे, मेहता पब्लिकेशन, पुणे, १९९६. -
३०. Sociolinguistics, Cambridge Hudson R. H. Cambridge University Press, 1980.
३१. Novelists on the Novel by Mirian llott Clara Reeve Rutledge and Kegan Paul - London, 1975.
३२. The Influence of English on Marathi- Bhalchandra Nemade (Republished) Popular Prakashan Pvt. Ltd.
३३. समाज भाषा विज्ञान की भूमिक- तेजपाल चौधरी, पंचशील प्रकाशन, जयपूर, १९९५.
३४. भाषा-विज्ञान- भोलानाथ तिवारी, किताब महल, इलाहाबाद, १९७५.
३५. सामाजिक भाषाविज्ञान- कविता रस्तगी, सुलभ प्रकाशन, लखनऊ, २०००.
३६. भाषा आणि जीवन- प्र. ना. परांजपे, (संपा.) महाराष्ट्र अभ्यास परिषद (नियतकालिक), पुणे.
३७. सामाजिक भाषाविज्ञान आणि बोली- डॉ. शशिकला कांबळे, स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे, जाने. २०२०
३८. लोकसाहित्य :कला आणि संस्कृती- डॉ. द.के.गंधारे,शब्दालय प्रकाशन,श्रीरामपूर,२०१३

M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-२) अभ्यासक्रम [Level 6.0]			
Course Type : Major Core			
MAR 553 MJ	**नियतकालिकांचे स्वरूप आणि संपादन**	**Credits- 2 2 (T)**	**Hours- 30 30 (T)**

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेच्या अध्ययनातून विद्यार्थ्यांना नियतकालिकांचे स्वरूप आणि संपादन यासाठी आवश्यक असलेले तांत्रिक ज्ञान आणि प्रकाशन संस्था, छापखाने, वितरण संस्था, इत्यादी स्थळांना भेटी देवून नियतकालिकांचे स्वरूप आणि संपादन यासाठी आवश्यक असलेली कौशल्ये आत्मसात करता येतील.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) विविध व्यावसायिक संधींचा शोध घेण्याची मानसिकता विकसित करणे.
२) 'नियतकालिकांचे स्वरूप आणि संपादन' यासाठी आवश्यक असलेल्या तांत्रिक ज्ञानाचा परिचय करून देणे.
३) 'नियतकालिकांचे स्वरूप आणि संपादन' यासाठी आवश्यक असलेल्या कौशल्यांची जाणीव करून देणे.
४) प्रकाशन संस्था, छापखाने, वितरण संस्था, इत्यादी स्थळांना भेटी देऊन 'नियतकालिकांचे स्वरूप आणि संपादन' यासंदर्भातील व्यावसायिक संधींचा परिचय करून देणे.

अभ्यासक्रम:

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**नियतकालिक संपादनाचा व्यवहार** नियतकालिकाची संकल्पना आणि स्वरूप, संपादन हेतू, प्रेरणा, विविधता, संपादनापूर्वीची पथ्ये, संपादकाची कार्ये आणि भूमिका, अपेक्षित वाचकवर्गाचा विचार, संहिता संपादनपद्धती, विषयविवेचन, नियतकालिकांची मुखपृष्ठे, मलपृष्ठ, आधुनिक तंत्रज्ञान	१	१५
२	**नमुना नियतकालिक, दिवाळी अंक, गौरवग्रंथ, स्मरणिका तयार करणे** अ) ललित साहित्याचे संपादन - कथनात्म साहित्य, कविता, नाटक, ललितलेखन ब) ललितेतर साहित्याचे संपादन - वैचारिक साहित्य, माहितीपर गौरवग्रंथ, स्मरणिका (भाषिक संपादन, शीर्षक, उपशीर्षके, परिच्छेद, अंतिम मुद्रणप्रत, अक्षररेखांकन, मुखपृष्ठ रेखांकन, मांडणी, आराखडा, रेखाचित्रे इत्यादी)	१	१५

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	नियतकालिकांचे स्वरूप आणि संपादन यांची माहिती सांगता येतील.
CO-2 (Understanding)	नियतकालिकांच्या संपादनासाठी आवश्यक असलेली कौशल्ये प्राप्त होतील.
CO-3 (Applying)	नियतकालिकांचे संपादन करता येईल.
CO-4 (Analysing)	नियतकालिकांच्या संपादनासाठी आवश्यक असलेल्या कौशल्यांची चर्चा करून त्यांचा अंगीकार करता येईल.
CO-5 (Evaluating)	नियतकालिकांच्या संपादनप्रक्रियेच्या कौशल्यांचा परिस्थितीनुरूप वापर करता येईल.
CO-6 (Creating)	नियतकालिकांच्या संपादनप्रक्रियेत नाविन्यपूर्णता आणता येईल.

संदर्भ ग्रंथ :

१. वाड्मयीन नियतकालिके - डॉ. स्वाती कर्वे, मराठी वाड्मयाचा इतिहास, खंड -७ वा, १८५० ते २००० भाग दुसरा, मसाप पुणे, प्र.आ. २०१०

२. महात्मा फुले समग्र वाङ्मय- (संपा) धनंजय कीर, डॉ. स. गं. मालशे, य. दि. फडके, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ मुंबई, ६ वी आवृत्ती, नोव्हेंबर २००६

३. मराठी नियतकालिकांचा वाडमयीन अभ्यास - व. दि. कुलकर्णी, मुंबई विद्यापीठ मराठी विभाग आणि श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे प्रथमावृत्ती, १९८७,

४. संक्षिप्त मराठी वाड्मयकोश १९२० ते २००३ - (संपा.) प्रभा गणोरकर, प्र. आ. फेब्रुवारी २००४

५. मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास - प्र. न. जोशी, प्रसाद प्रकाशन पुणे, प्रथमावृत्ती १९७९,

६. आधुनिक मराठी वाड्मयाचा इतिहास भाग १ - अ. ना. देशपांडे, व्हीनस प्रकाशन पुणे, २ री आवृत्ती आक्टोबर १९९९

७. प्रतिष्ठानचे वाङ्मयीन कार्य - डॉ. संगिता मोरे, मैत्री प्रकाशन लातूर, प्रथमावृत्ती २०११.

८. प्रकाशन व्यवसाय परिचय - शरद गोगटे, अखिल भारतीय मराठी प्रकाशक संघ

९. पुस्तक प्रकाशन : तंत्र आणि मंत्र - माधव शिरवळकर, संगणक प्रकाशन

१०. एका प्रकाशकाची प्रकाशयात्रा - संपा. डॉ. केशव सखाराम देशमुख, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

११. प्रकाशकनामा - मधुकाका कुलकर्णी, श्रीविद्या प्रकाशन

१२. अनुष्टुभ नियतकालिकाचे वाङ्मयीन योगदान - डॉ. प्रकाश शेवाळे, हर्मिस प्रकाशन, प्रथमावृत्ती, डिसेंबर २०२१

१३. सत्यशोधकीय नियतकालिके - अरुण शिंदे, कृष्णा संशोधन व विकास अकादमी

१४. सोबतचे पहिले पान, खंड- १ सत्ता- ग. वा. बेहेरे, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

१५. सोबतचे पहिले पान, खंड- २ संघर्ष- ग. वा. बेहेरे, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

१६. सोबतचे पहिले पान, खंड- ३ राष्ट्रवाद- ग. वा. बेहेरे, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

१७. सोबतचे पहिले पान, खंड- ४ रचना- ग. वा. बेहेरे, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

१८. मराठी साहित्याच्या अभिवृद्धीसाठी- विनय हर्डीकर, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

१९. पत्रकारितेतील वास्तव- राजेश राजोरे, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि.

२०. प्रकाशन, संपादन आणि लेखनकौशल्ये - डॉ. उज्ज्वला भोर, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव, २०२१

२१. प्रकाशन व्यवहार आणि संपादन - डॉ. उज्ज्वला भोर, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव, २०२०

२२. पॉप्युलर रीतिपुस्तक – रामदास भटकळ, मृदुला प्रभुराम जोशी, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई

२३. लेखनमित्र – संपा. संतोष शिंत्रे, लौकिका रास्ते-गोखले, ग्रे सेल्स, पुणे, २०१७

२४. रोचक आठवणीची पाने, अशोक चोप्रा, अनुवाद - ज्योत्स्ना नेने, इंडस सोर्स बुक्स

२५. बखर एका प्रकाशकाची, पंडित अनंत कुलकर्णी, मेनका प्रकाशन प्रा. लि. पुणे

२६. ग्रंथव्यवहार, अ. ह. लिमये, व्हीनस बुक स्टाॅल, पुणे

२७. कवितारतिची वाड्मयीन कामगिरी, आशुतोष पाटील, विजय प्रकाशन, नागपूर

२८. नवाक्षर दर्शन, एप्रिल ते जून, 2009, लघुनियतकालिक विशेषांक, संपादक, प्रवीण बांदेकर

२९. दिवाळी अंक , रुची, नोव्हेंबर 1996, संपादक, दिनकर गांगल

३०. ग्रंथगप्पा, शरद गोगटे, मॅजेस्टिक पब्लिशिंग हाऊस

३१. सोशल मीडिया, योगेश बोराटे, अथर्व पब्लिकेशन्स, जळगाव

M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-२) अभ्यासक्रम [Level 6.0]			
Course Type : Major Core			
MAR 554 MJP	**प्रसारमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये : प्रात्यक्षिक**	**Credits- 4** **4 (P)**	**Hours- 120** **120 (P)**

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून रोजगाराभिमुख मराठीचे स्वरूप स्पष्ट होईल. मराठी भाषेच्या परिक्षेत्रात विस्तारलेल्या प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन करण्यासंदर्भातील संधींचा परिचय होऊन त्यासाठी लागणारी लेखनकौशल्ये विद्यार्थी आत्मसात करतील.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) जीवनव्यवहारात होणारे बदल आणि आधुनिकता यांमुळे विस्तारलेल्या व्यावसायिक संधींचा परिचय देणे .
२) प्रसारमाध्यमांसाठी आवश्यक असलेली भाषिक लेखनकौशल्ये विकसित करणे.
३) प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन करताना मराठीत रुळलेल्या नव्या परिभाषेचे आकलन करून देणे.
४) प्रसारमाध्यमांसाठी आत्मविश्वासाने मराठीचा वापर करू शकणारा प्रशिक्षित विद्यार्थीवर्ग तयार करणे .

अभ्यासक्रम:

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	मुद्रित माध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये : स्वरूप, भाषा वैशिष्ट्ये व लेखनतंत्र वृत्तलेखन, स्तंभलेखन, अग्रलेखन, मुलाखत लेखन व पुरवणीसाठी लेखन	१	३०
२	श्राव्यमाध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये : स्वरूप, भाषा, वैशिष्ट्ये व लेखनतंत्र : आकाशवाणी : भाषण, चर्चा, मुलाखत, बातमी, रूपक, श्रुतिका, नभोनाट्य, परिसंवाद, उद्घोषणा	१	३०
३	दृकश्राव्यमाध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये : स्वरूप, भाषा, वैशिष्ट्ये व लेखनतंत्र : दूरचित्रवाणी : वृत्तलेखन, मुलाखत, चर्चा इ. माहितीप्रधान कार्यक्रम व मालिका, प्रश्नमंजुषा, चर्चात्मक इ. मनोरंजनात्मक कार्यक्रम	१	३०
४	नवसमाजमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये : स्वरूप, भाषा वैशिष्ट्ये व लेखनतंत्र : १. फेसबुक, ब्लॉग, ट्विटर, व्हॉटसअप, वेबसाइट इ. वरील समीक्षात्मक व प्रतिक्रियात्मक लेखन २. युट्यूब व्हिडिओ, स्काईप, फेसबुक, वेबसिरीज, चाट जीपीटीसाठी लेखन	१	३०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	प्रसारमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्यांची माहिती होईल.
CO-2 (Understanding)	मराठीचे प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन या क्षेत्रातील उपयोजन ज्ञात होईल.
CO-3 (Applying)	विविध माध्यमांसाठी उपयुक्त लेखनतंत्र अवगत होईल व त्याचे उपयोजन करता येईल.
CO-4 (Analysing)	विविध माध्यमांतील आकृतिबंधांचे स्वरूप अवगत होईल.
CO-5 (Evaluating)	विद्यार्थ्यांना प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन या क्षेत्राचा परिचय होईल.
CO-6 (Creating)	विद्यार्थी प्रसारमाध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये आत्मसात करतील.

संदर्भ साधने :

१. व्यावहारिक मराठी, काळे कल्याण व पुंडे दत्तात्रय, निराली प्रकाशन, पुणे
२. व्यावहारिक मराठी, नसीराबादकर ल. रा., भाषाविकास संशोधन संस्था, कोल्हापूर
३. मराठी लेखन मार्गदर्शिका- राज्य मराठी विकास संस्था, यास्मिन शेख
४. व्यावहारिक मराठी, गोविलकर लीला, पाटणकर जयश्री, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
५. उपयोजित मराठी डॉ. ग. ना. जोगळेकर कृतज्ञता ग्रंथ, मोडक केतकी, शेणई संतोष, शेणई सुजाता, संपा., पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
६. भाषिक सर्जन आणि उपयोजन, गवस राजन, शिंदे अरुण, पाटील गोमटेश्वर, दर्या प्रकाशन, पुणे
७. संपादन आणि लेखन कौशल्ये, भोर उज्ज्वला, प्रकाशन, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव
८. उपयोजित मराठी, माळी संदीप, अक्षरवेध प्रकाशन, पुणे
९. प्रसारमाध्यमे आणि मराठी भाषा, शेळके भास्कर, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
१०. व्यावहारिक व उपयोजित मराठी भाग-३, थिगळे वेदश्री, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव
११. उपयोजित मराठी, लांडगे संजय, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे
१२. व्यावहारिक मराठी भाग-3, तावरे स्नेहल, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
१३. व्यक्तिमत्त्व विकास आणि भाषिक कौशल्ये, जोशी नीला, दर्या प्रकाशन, पुणे
१४. मराठी शुद्धलेखन प्रदीप, मो. रा. वाळंबे, संपा. अरूण फडके, पुणे
१५. प्रशासनिक मराठी भाषेचा विकास, गीता भागवत, राज्य मराठी विकास संस्था, प्रशासन, मुंबई
१६. भाषांतर मीमांसा ,डॉ. अंजली सोमण,डॉ. कल्याण काळे
१७. कार्यालयीन कौशल्ये (उपयोजित मराठी) - डॉ. अक्षय घोरपडे, अथर्व पब्लिकेशन, जळगाव
१८. अनुवाद मीमांसा, संपा. केशव तुपे, साक्षात, औरंगाबाद
१९. प्रसार माध्यमांसाठी लेखनकौशल्ये, य. च. म. मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
२०. संपादन: स्वरूप व कौशल्ये, य. च. म. मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.
२१. मराठी लेखन कोश, अरूण फडके, ढवळे प्रकाशन, मुंबई.
२२. माध्यमांसाठी लेखन व संवाद कौशल्ये – डॉ. अक्षय घोरपडे, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव
२३. प्रसारमाध्यमे आणि मराठी - डॉ. उज्ज्वला भोर, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव, २०२०
२४. मराठी भाषिक कौशल्ये विकास – संपा. डॉ. पृथ्वीराज तौर, अथर्व पब्लिकेशन, जळगाव, २०१८
२५. भाषिक कौशल्याचा विकास, चित्रा सोहनी, नित्य नूतन प्रकाशन, पुणे

M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-२) अभ्यासक्रम [Level 6.0]			
Course Type: Major Elective			
MAR 560 MJ [Choose any One Elective Course]	**E-1: साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : आदिवासी साहित्य आणि स्त्रीवादी साहित्य**	**Credits 2 (T)**	**Hours 30**
	E-2: तौलनिक साहित्याभ्यास : भाग २		
	E-3: साहित्यप्रकारांचे रूपांतर : भाग २		
	E-4: मराठी व्याकरण : भाग २		
	E-5: वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या : भाग २		

MAR 560 MJ_E-1	साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : आदिवासी साहित्य आणि स्त्रीवादी साहित्य	Credits- 2 (T)	Hours- 30

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून आदिवासी व स्त्रीवादी साहित्यप्रवाहांचा परिचय करून घेणे आणि त्याद्वारे पदव्युत्तर पातळीवरील विद्यार्थ्यांच्या वाङ्मयीन आणि जीवनविषयक जाणिवा समृध्द करणे. वाङ्मयीनमूल्यांचे आणि जीवनमूल्यांचे संस्कार करणे. वाङ्मय आकलन, साहित्य कला व इतर कला यांच्या वाचनातून अभिरुची वृद्धिंगत करणे. प्रात्यक्षिकांच्या माध्यमातून विविध कौशल्ये विकसित करणे.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१. आदिवासी व स्त्रीवादी साहित्यप्रवाहांचे स्वरूप स्पष्ट करणे.
२. आदिवासी व स्त्रीवादी साहित्यप्रवाहांच्या निर्मितीची कारणे, परंपरा समजावून घेणे.
३. आदिवासी व स्त्रीवादी साहित्यप्रवाहांचे स्वरूप व कार्य यांची चिकित्सा करणे.
४. आदिवासी व स्त्रीवादी साहित्यप्रवाहांचा विकास, योगदान यांचे मूल्यमापन करणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.	**आदिवासी साहित्य :** १. आदिवासी साहित्यप्रवाहाचा उगम व प्रेरणा २. आदिवासी साहित्याचा विकास व वैशिष्ट्ये ३. आदिवासी साहित्याचे स्वरूप	१	१५
२.	**स्त्रीवादी साहित्य :** १. स्त्रीवादी साहित्यप्रवाहाचा उगम व प्रेरणा २. स्त्रीवादी साहित्याचा विकास व वैशिष्ट्ये ३. स्त्रीवादी साहित्याचे स्वरूप	१	१५

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

आदिवासी साहित्य व स्त्रीवादी साहित्य	
CO-1 (Remember)	साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांविषयी ज्ञान प्राप्त होईल.
CO-2 (Understanding)	साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांचा उगम व विकास स्पष्ट होईल.
CO-3 (Applying)	साठोत्तरी आणि त्यापूर्वीच्या साहित्याचा तौलनिक अभ्यासाची क्षमता विकसित होईल.
CO-4 (Analysing)	साहित्यकृतींचे साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांमध्ये वर्गीकरण करण्याची क्षमता विकसित होईल.
CO-5 (Evaluating)	साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांतील साहित्यकृतींचे मूल्यमापन क्षमता विकसित होईल.
CO-6 (Creating)	या प्रवाहांमध्ये लेखन करण्याचे कौशल्ये व या अनुषंगाने रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होण्याचा दृष्टीने क्षमता विकसित होईल.

संदर्भ साधने :

१. साठोत्तरी मराठी वाङ्मयातील प्रवाह, संपा. डॉ. शरणकुमार लिंबाळे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे, २००७.
२. ग्रामीण, दलित व स्त्रीवादी साहित्य, डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले व इतर, य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक, २००१.
३. मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप, गो. म. पवार, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८३.
४. द सेकंड सेक्स, , सीमॉन द बोव्हार, अनुकरुणा गोखले ., कॉन्टिनेनटल प्रकाशन, पुणे, २०१२.
५. स्त्रीवादी समीक्षा : संकल्पना व उपयोजन, मंगला वरखेडे, धुळे, १९९९.
६. विज्ञान आणि वैज्ञानिक, जयंत नारळीकर, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, १९९९.
७. विज्ञान साहित्यविश्व, निरंजन घाटे, अभिनुजा प्रकाशन, पुणे, २००१.
८. आदिवासी स्त्रियांची कथा-कादंबरी, डॉ. हनुमंत भवारी, ज्ञानसूर्य प्रकाशन, २०२०.
९. जागतिकीकरण आणि मराठी कविता, वसंत पाटणकर, कविता-रती, दिवाळी अंक, २०१४.
१०.आदिवासी साहित्य : चिंतन आणि चिकित्सा, डॉ. तुकाराम रोंगटे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे.
११.साहित्याचे आकलन आणि आस्वाद, प्रा. द. ता. भोसले, संस्कृती प्रकाशन, पुणे
१२.आदिवासी साहित्य : एक अभ्यास, डॉ. ज्ञानेश्वर वाल्हेकर, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद, २००९
१३.बहुजन संस्कृतीचे जनक, महात्मा जोतीराव फुले, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे
१४.साठोत्तरी साहित्यप्रवाह : स्वरूप आणि दिशा, माधव पुटवाड
१५.दलित साहित्य उदगम आणि विकास, योगेन्द्र मेश्राम, मंगेश प्रकाशन
१६.कवितेची शैली, महेंद्र कदम, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे
१७.उलगुलानव्रती, विनायक तुमराम गौरवग्रंथ, संपादन, सुनील कुमरे, वत्स- विनायक प्रकाशन, पुणे-नागपूर
१८.संदर्भासहित स्त्रीवाद : स्त्रीवादाचे समकालीन चर्चाविश्व, संपादक, वंदना भागवत आणि इतर, शब्द पब्लिकेशन्स, मुंबई
१९.स्त्री काल आज उद्या, संपादक, सिंधू शेळके, यशोदा प्रकाशन,अमरावती
२०.भारतीय स्त्री संकल्पना आणि प्रतिमा, मीना केळकर, निमित्त प्रकाशन, पुणे

MAR 560 MJ_E-2	तौलनिक साहित्याभ्यास : भाग २	Credits- 2 (T)	Hours- 30

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून तौलनिक साहित्याभ्यासाची संकल्पना व स्वरूप समजून घेणे अपेक्षित आहे. जागतिक परिप्रेक्ष्यात तौलनिक साहित्याभ्यासाची आवश्यकता व व्याप्ती स्पष्ट करून एकंदर तौलनिक साहित्याभ्यासाची पार्श्वभूमी समजून घेत या अभ्यासशाखेचा ज्ञानक्षेत्राशी असणारा संबंध स्पष्ट करणे आवश्यक आहे. बहुप्रांतीय व बहुभाषिक भारतीय पार्श्वभूमीवर तौलनिक साहित्याभ्यासाचे प्रयोजन विशद करून त्या संदर्भातील उपयोजनाच्या दिशा व संधी स्पष्ट करणे गरजेचे आहे. बहुप्रांतीय व बहुभाषिक भारतीय समाज सांस्कृतिकदृष्ट्या समृद्ध आहे. या समृद्धीत प्रादेशिक वेगळेपणही दडलेले आहे. राष्ट्रीय ऐक्यासाठी या सामाजिक-सांस्कृतिक वैविध्याचा अभ्यास आवश्यक ठरतो. हा अभ्यास या अभ्यास शाखेतून केला जातो. त्याचबरोबर प्रादेशिक साहित्यातून राष्ट्रीय साहित्य आणि विश्वसाहित्य या संकल्पना कशा उदयाला येतात व प्रादेशिक साहित्याचा प्रवास विश्वसाहित्याच्या दिशेने कसा होतो याचाही उलगडा होतो. तौलनिक साहित्याभ्यासातून दोन भिन्न संस्कृतीतील साम्य-भेद अधोरेखित होऊन संस्कृतीतील देवाणघेवाण स्पष्ट होते. त्याचप्रमाणे अधिक उणेही समोर येते. ही सांस्कृतिक देवाणघेवाण अंतिमत: संस्कृतीविकासाला हातभार लावणारी असते. यामुळेच ही अभ्यासपत्रिका प्रस्तुत ठरते.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे:

१) तौलनिक साहित्याभ्यासाची संकल्पना व स्वरूप समजून घेणे.
२) तौलनिक साहित्याभ्यासाची आवश्यकता व पार्श्वभूमी समजून घेणे.
३) तौलनिक साहित्याभ्यासाची व्याप्ती समजून घेणे.
४) तौलनिक साहित्याभ्यासाचे भारतीय परिप्रेक्ष्यात सांस्कृतिक महत्त्व समजून घेणे.
५) भारतीय साहित्य, राष्ट्रीय साहित्य, विश्वसाहित्य आदी संकल्पना समजून घेणे.
६) तौलनिक साहित्याभ्यासाचा इतर ज्ञानक्षेत्राशी असणारा संबंध समजून घेणे.
७) तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या व्यावसायिक संधींचा परिचय करून घेणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**तौलनिकसाहित्याभ्यास-प्रमुख संकल्पना** १.१ साहित्यातील आदानप्रदान : 'प्रभव' आणि 'प्रभाव' संकल्पना, वाङ्मयचौर्य १.२ राष्ट्रीय साहित्य (भारतीय साहित्य) आणि विश्वसाहित्य १.३ साहित्याचा सांस्कृतिक आणि भाषिक अभ्यास : अनुवाद आणि भाषांतर १.४ तौलनिक साहित्याभ्यास आणि इतर ज्ञानशाखा : परस्परसंबंध (समाजशास्त्र, मानसशास्त्र, मानववंशशास्त्र, तत्त्वज्ञान इत्यादी)	२	३०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	तौलनिक साहित्याभ्यासातील'प्रभव' आणि 'प्रभाव' प्रमुख संकल्पनांचा परिचय होईल.
CO-2 (Understanding)	साहित्यातील आदानप्रदान कसे होते ते लक्षात येईल.
CO-3 (Applying)	साहित्याचा सांस्कृतिक आणि भाषिक अभ्यास केल्याने अनुवाद आणि भाषांतर यांचे महत्त्व लक्षात येईल.
CO-4 (Analysing)	तौलनिक साहित्याभ्यास आणि समाजशास्त्र, मानसशास्त्र, मानववंशशास्त्र, तत्त्वज्ञान आदी ज्ञानशाखा यांचा परस्परसंबंध लक्षात आल्याने विश्लेषण क्षमतेचा विकास होईल.
CO-5 (Evaluating)	राष्ट्रीय साहित्य आणि विश्वसाहित्य या भूमिकेतून साहित्याकडे बघण्याचा दृष्टिकोन विकसित होईल.
CO-6 (Creating)	तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या अभ्यासाने आपल्या साहित्यातील अधिक उणे लक्षात येईल. त्यामुळे साहित्याच्या आणि समीक्षेच्या व्यापकतेला दिशा मिळेल.

संदर्भ साधने :

१. तौलनिक साहित्याभ्यास : तत्त्वे आणि दिशा - संपा. चंद्रशेखर जहागिरदार

२. तौलनिक साहित्याभ्यास - वसंत बापट, मौज प्रकाशन मुंबई

३. तुलनात्मक साहित्याभ्यास - डॉ आनंद पाटील, मेहता प्रकाशन

४. भाषांतर मीमांसा - डॉ. कल्याण काळे, डॉ. अंजली सोमण

५. तौलनिक साहित्य, निशिकांत मिरजकर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे

६. तुलनात्मक साहित्य आणि विश्वकुटुंबाची जडणघडण, अनंत राऊत, कैलास पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद

७. तौलनिक साहित्य आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय, रत्नाकर बापूराव मंचरकर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे

८. तुलनात्मक साहित्य आणि सांस्कृतिक अभ्यास, (जगातील निवडक निबंधाचे अनुवाद), संपादक मनीषा आनंद पाटील, आनंद ग्रंथसागर प्रकाशन, कोल्हापूर

MAR 560 MJ_E-3	**साहित्यप्रकारांचे रूपांतर : भाग २**	**Credits- 2 (T)**	**Hours- 30**

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून मराठी साहित्यप्रकाराच्या रुपांतराचे स्वरूप व वाटचाल समजावून घेणे अपेक्षित आहे. प्रत्येक साहित्यप्रकाराची अभिव्यक्ती वैशिष्ट्ये व आवाहनक्षमता वेगवेगळी असल्याने एका साहित्यप्रकारातून व्यक्त झालेला विषय आणि आशय अनेकदा दुसऱ्या साहित्यप्रकारातून व्यक्त करण्याची आवश्यकता लेखकाला स्वतःला व कधी कधी रसिकांनाही वाटू लागते. त्यामुळे अनेकदा कथेची कादंबरी होताना दिसते, काव्याचे नाट्य सादारीकरण केले जाते, कादंबरीचे नाटकात रुपांतर केले जाते. नाटकाचा चित्रपट केला जातो. कधी कधी तर एकाच कथाशयाचा हा प्रवास कथा – कादंबरी – नाटक – चित्रपट उदा. आनंद यादव यांची कथा ... इंजेन (कथा) - नटरंग (कादंबरी) - नटरंग (नाटक) - नटरंग (चित्रपट) असा बहुरुपी झालेला दिसून येतो. साहित्यप्रकारांच्या अशा रुपबदलाच्या तंत्राचा परिचय या अभ्यासपत्रिकेतून अभिप्रेत आहे.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) साहित्यप्रकारांचे स्वरूप समजावून घेणे.

२) साहित्यप्रकारांच्या कक्षा, अभिव्यक्ती वैशिष्ट्ये व आवाहनक्षमता समजावून घेणे.

३) साहित्यप्रकारांच्या रुपांतराची आवश्यकता स्पष्ट करुन घेणे.

४) साहित्यप्रकारांच्या रुपांतराची प्रक्रिया समजावून घेणे व आत्मसात करणे.

५) साहित्याच्या रुपांतराचे स्वरूप व वाटचाल समजावून घेणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**साहित्यकृतीचे रुपांतर : स्वरूप आणि प्रक्रिया** १.१ साहित्यकृतीचे रुपांतर आणि परिष्करणे : सहसंबंध १.२ साहित्यमूल्य आणि प्रयोगमूल्य : परस्परसंबंध १.३ कथा - कादंबरीचे नाट्यरुपांतर : उदा. नटरंग –आनंद यादव १.४ कथा - कादंबरीचे पटकथा रुपांतर : उदा. बनगरवाडी – व्यंकटेश माडगुळकर	२	३०

.

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यामध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	साहित्यकृतीचे रुपांतर ही संकल्पना स्पष्ट होईल.
CO-2 (Understanding)	साहित्यकृतीचे पटकथेत रुपांतर करण्याचे कौशल्य अवगत होईल.
CO-3 (Applying)	पटकथा निर्मितीचे कौशल्य प्राप्त होईल.
CO-4 (Analysing)	मराठी चित्रपटांच्या माध्यमातून साहित्यकृतीचे रुपांतर संकल्पना अभ्यासता येईल.
CO-5 (Evaluating)	रुपांतरीत साहित्यकृतीचे मूल्यमापन करता येईल.
CO-6 (Creating)	साहित्यप्रकारांच्या आवाहनक्षमतेनुसार साहित्यप्रकारांची अभिव्यक्ती वैशिष्ट्ये बदलण्याचे कौशल्य प्राप्त होईल.

संदर्भ साधने :

१) चित्रकथा- खंड १ व २ आचार्य अत्रे, परचुरे प्रकाशन, १९८५

२) मराठी चित्रपटाची पटकथा- अनिल सपकाळ, अनुबंध प्रकाशन,२००५

३) बखर सिनेमाची- वसंत साठे, व्ही शांताराम प्रतिष्ठान,१९९२

४) चित्रपट एक कला-विजय दीक्षित, रेणुका प्रकाशन,१९७९

५) साहित्यकृतीचे माध्यमांतर- संपादक-राजेंद्र थोरात, प्रा.आशुतोष कसबेकर, संस्कृती प्रकाशन,२०१७

६) कुंकू ते दुनियादारी- राजेंद्र थोरात, चपराक प्रकाशन,२०१९

७) सिनेमाची भाषा- मनिषा कावतकर, उन्मेष प्रकाशन

८) माध्यमांतर मीमांसा- शकील शेख

९) कथात्मक साहित्य आणि चित्रपट रुपांतर प्रक्रिया- बालाजी घारुळे, हर्मिस प्रकाशन

१०) गाथा मराठी सिनेमाची- इसाक मुजावर, प्रतीक प्रकाशन २०१२

११) शूटिंग- श्री.दा.पानवलकर, मौज प्रकाशन,१९८५

१२) सिनेमाची गोष्ट-अनिल झणकर, राजहंस प्रकाशन १९९७

१३) मराठी साहित्य आणि चित्रपटकथा- प्रवीण महाजन, माय बुक पब्लिकेशन,२०१७

१४) अक्षरदान साहित्य व सिनेमा- संपादक मोतीराम पौळ दिवाळी अंक २०२१

१५) चित्रपट भाषा अंक- प्रा.सतीश बहादूर विशेषांक,अक्षर वाड्मय,जाने ते संप्टे २०१६
१६) दुनियादारी - सुहास शिरवळकर, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
१७) प्रलय- बाबा कदम, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
१८) भालू - बाबा कदम, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
१९) समांतर- सुहास शिरवळकर, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
२०) समकालीन अध्याय- प्रा. मिलिंद जोशी, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
२१) साहित्याचे समकालीन संदर्भ आणि अभिरुची संघर्ष- नागनाथ कोत्तापल्ले, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
२२) लक्षणीय असे काही- नागनाथ कोत्तापल्ले, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
२३) साहित्याचे निकष बदलावे लागतील- डॉ. शरण कुमार लिंबाळे, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
२४) बावन्नकशी- प्रा. विश्वास वसेकर, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे
२५) पटकथा लेखन : तंत्र व कौशल्ये - प्रा. रामदास केदार, अरुणा प्रकाशन, प्रथम आवृत्ती, लातूर, २०२३

MAR 560 MJ_E-4	मराठी व्याकरण : भाग २	Credits- 2 (T)	Hours- 30

अभ्यासपत्रिके विषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून व्याकरणाचे महत्त्व, मराठी भाषेच्या रचनेचे महत्त्व, व्याकरणाचे विविध प्रकार, यांचे पायाभूत ज्ञान कौशल्ये विद्यार्थ्यांना प्राप्त होईल.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) मराठी व्याकरणासंदर्भातील समज विकसित करणे.
२) व्याकरण आणि मराठी भाषा यांच्या परस्पर संबंधांचा परिचय करून घेणे.
३) अलंकार छंद व्याकरण यांच्या तात्विक भूमिका समजावून घेणे .
४) वर्ण, शब्द, वाक्य, प्रयोग यांची माहिती करून घेणे

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**मराठीतील वर्णविचार -** मराठीची वर्णमाला आणि वर्णाचे प्रकार **शब्दविचार, शब्दसिद्धी -** शब्द आणि पद, शब्दाच्या जाती	१	१५
२	वाक्य संश्लेषण, वाक्याचे विभाग, वाक्याचे प्रकार, परिच्छेद रचना आणि सघन लेखन पद्धती	१	१५

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययननिष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यामध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	मराठी भाषेतील व्याकरणाचे विशेष सांगता येतील
CO-2 (Understanding)	भाषेच्या रचनेचे आकलन होईल.
CO-3 (Applying)	व्याकरणिक नियमांची लेखनात अंमलबजावणी करता येईल.
CO-4 (Analysing)	सुस्पष्ट व सघन लेखनाचे कौशल्ये प्राप्त होतील.
CO-5 (Evaluating)	व्याकरणिक कौशल्यांचा प्रत्यक्ष लेखनात वापर करता येईल.
CO-6 (Creating)	रचनेच्या दृष्टीने बिनचूक लेखन करता येईल.

संदर्भ ग्रंथ :
१. मराठी व्याकरण: वाद आणि प्रवाद, कृ. श्री.अर्जुनवाडकर, सुलेखा प्रकाशन, पुणे, १९८७,
२. मराठी व्याकरणाचा इतिहास, कृ. श्री. अर्जुनवाडकर, मराठी विभाग-मुंबई विद्यापीठ, मुंबई आणि ज्ञानमुद्रा, पुणे, १९९२.
३. मराठी व्याकरणविवेक, मा. ना. आचार्य, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
४. मराठीचे मूळ व्याकरण, वसंत भगवान उत्पात, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २००८.
५. मराठी व्याकरणाचे व्याकरण, कृ. पा. कुलकर्णी, ग. मो पाटील.
६. मराठी व्याकरण-स्वरूप व चिकित्सा, कुलकर्णी, खांडेराव : पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २०१९.
७. मराठी व्याकरणाची मूलतत्त्वे, ह. ग. केळकर, सिटी बुक प्रकाशन,
८. मराठीचे व्याकरण, लीला गोविलकर, स्वाध्याय महाविद्यालय प्रकाशन, पुणे, १९७४.
९. अभिनव मराठी व्याकरण, प्र.ना. जोशी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
१0. शास्त्रीय मराठी व्याकरण, मो. के. दामले, जोशी आणि लोखंडे प्रकाशन, पुणे १९६६.
११. मराठी व्याकरण काही समस्या, प्र.ना. दीक्षित, एम. व्ही. फडके आणि इतर, कोल्हापूर, १९८०,
१२. भारतीय साहित्यशास्त्र, ग.त्र्यं. देशपांडे, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८०.
१३. मराठी लेखन कोश, अरुण फडके, अंकुर प्रकाशन, ठाणे, २०१५.
१४. मराठी व्याकरणाचा पुनर्विचार, अरविंद मंगरूळकर, कार्यवाह पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९६४.
१५. व्याकरण, लेखन व आकलन, प्रल्हाद लुलेकर, / केदार काळवणे: पर्सन, नवी दिल्ली, २०१२.
१६. अभिनव मराठी व्याकरण-मराठी लेखन, श्रीधर शनवारे, विद्याविकास पब्लिशर्स प्रा.लि. नागपूर, तृ. आ., २०००
१७. राजारामशास्त्री भागवत यांचा भाषाविचार, मनीषा खैरे, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे

MAR 560 MJ_E-5	वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या : भाग २	Credits- 2 (T)	Hours- 30

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे:

१. विद्यार्थ्यांमध्ये वाङ्मयाचा इतिहाससापेक्ष अभ्यास करण्याची क्षमता निर्माण करणे.
२. वाङ्मयीन प्रेरणा, परंपरा आणि प्रवाह यांचे स्वरूप जाणून घेणे.
३. वाङ्मयातील परंपरा आणि नवता यांची तत्त्वे आणि सूत्रे निश्चित करण्यास शिकणे.
४. लेखकाचा, वाङ्मयप्रकाराचा, विशिष्ट कालखंडाचा अभ्यास करण्याची पद्धती आत्मसात करणे.

अभ्यासक्रम:

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	तेन यांचा वाङ्मयसिद्धांत १. तेन यांचा त्रिसूत्री सिद्धांत २. तेन यांच्या वंश, वातावरण, वेला या संकल्पना ३. तेन यांच्या सिद्धांताचे महत्त्व	१	१५
२	१) वाङ्मयेतिहास विचारातील नवसंकल्पना १.१ वाङ्मयेतिहासाची सामग्री १.२ वाङ्मयाचा भूगोल १.३ वाङ्मयीन घटना १.४ वाङ्मयीन वातावरण १.५ वाङ्मयीन परंपरा	१	१५

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs):

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	तेन यांच्या सिद्धांताचे आकलन होईल.
CO-2 (Understanding)	वाङ्मयेतिहास लेखनातील समस्या जाणून घेता येतील.
CO-3 (Applying)	वाङ्मयेतिहास विचारातील नवसंकल्पनांचे उपयोजन करता येईल.
CO-4 (Analysing)	वाङ्मयेतिहास विचारातील नवसंकल्पनांची चिकित्सा करता येईल.
CO-5 (Evaluating)	वाङ्मयेतिहासाच्या ग्रंथांचे परीक्षण करता येईल.
CO-6 (Creating)	वाङ्मयेतिहास लेखनाचा दृष्टीकोण विकसित होईल.

संदर्भ ग्रंथ -

१. वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना- संपा. दत्तात्रय पुंडे, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९४

२. साहित्य-चिंतन- संपा. व. दि. कुलकर्णी, मुंबई विद्यापीठ, मराठी विभाग प्रकाशन, मुंबई १९८३

३. **तेन यांचा वाङ्मयसिद्धान्त-** सुरेश धायगुडे, द.दी.पुंडे, रोहन प्रकाशन, २०१९

४. **इतिहासाचे तत्त्वज्ञान**- सदाशिव आठवले, प्राज्ञपाठशाळा मंडळ, वाई, दुसरी आवृत्ती १९८६.

५. **वाङ्मयेतिहासः सद्यस्थिती आणि अपेक्षा**- गो. म. कुलकर्णी आणि दत्तात्रय पुंडे, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे १९९५.

६. **वाङ्मयेतिहासलेखनः स्वरूप आणि समस्या**- संपा. डॉ. विद्यागौरी टिळक, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९९

७. **मराठी वाङ्मयेतिहासाची प्रस्तावना-** रा. शं. वाळिंबे, विदर्भ मराठवाडा बुक कंपनी, पुणे १९७३.

८. **इतिहास म्हणजे काय**?- ई. एच्. कार (अनु. वि. गो. लेले), कॉन्टिनेन्टल, पुणे, १९९८.

९. **Man On His Past-** Butterfield Herbert, Cambridge University Press, Cambridge, 1969.

१०. **New Directions in Literary History-** Cohen Ralph (Ed.), Routledge and Kegan Paul, London, 1974.

११. **The Idea of History-** Collingwood, Oxford University Press (Any available edition).

M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-२) अभ्यासक्रम [Level 6.0]			
Course Type: Major Elective			
MAR 561 MJP [One Elective Course corresponding to MAR 560 MJ]	E-1: साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : आदिवासी साहित्य आणि स्त्रीवादी साहित्य – प्रात्यक्षिक	Credits 2 (P)	Hours 60
	E-2: तौलनिक साहित्याभ्यास : भाग २ - प्रात्यक्षिक		
	E-3: साहित्यप्रकारांचे रूपांतर : भाग २ - प्रात्यक्षिक		
	E-4: मराठी व्याकरण : भाग २ - प्रात्यक्षिक		
	E-5: वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या : भाग २ - प्रात्यक्षिक		

MAR 561 MJP_E-1	साहित्यप्रवाहांचा अभ्यास : आदिवासी साहित्य आणि स्त्रीवादी साहित्य – प्रात्यक्षिक	Credits- 2 (P)	Hours- 60

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून आदिवासी व स्त्रीवादी साहित्यप्रवाहांचा परिचय करून घेणे आणि त्याद्वारे पदव्युत्तर पातळीवरील विद्यार्थ्यांच्या वाङ्मयीन आणि जीवनविषयक जाणिवा समृध्द करणे. वाङ्मयीनमूल्यांचे आणि जीवनमूल्यांचे संस्कार करणे. वाङ्मय आकलन, साहित्य कला व इतर कला यांच्या वाचनातून अभिरुची वृद्धिंगत करणे. प्रात्यक्षिकांच्या माध्यमातून विविध कौशल्ये विकसित करणे.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१. आदिवासी व स्त्रीवादी साहित्यप्रवाहांचे स्वरूप स्पष्ट करणे.
२. आदिवासी व स्त्रीवादी साहित्यप्रवाहांच्या निर्मितीची कारणे, परंपरा समजावून घेणे.
३. आदिवासी व स्त्रीवादी साहित्यप्रवाहांचे स्वरूप व कार्य यांची चिकित्सा करणे.
४. आदिवासी व स्त्रीवादी साहित्यप्रवाहांचा विकास, योगदान यांचे मूल्यमापन करणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१.	**प्रात्यक्षिक : आदिवासी साहित्य** मुलाखत क्षेत्रभेट प्रकल्पलेखन इ.	१	३०
२.	**प्रात्यक्षिक : स्त्रीवादी साहित्य** मुलाखत क्षेत्रभेट प्रकल्पलेखन इ.	१	३०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

आदिवासी साहित्य व स्त्रीवादी साहित्य	
CO-1 (Remember)	साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांविषयी ज्ञान प्राप्त होईल.
CO-2 (Understanding)	साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांचा उगम व विकास स्पष्ट होईल.
CO-3 (Applying)	साठोत्तरी आणि त्यापूर्वीच्या साहित्याचा तौलनिक अभ्यासाची क्षमता विकसित होईल.
CO-4 (Analysing)	साहित्यकृतींचे साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांमध्ये वर्गीकरण करण्याची क्षमता विकसित होईल.
CO-5 (Evaluating)	साठोत्तरी साहित्यप्रवाहांतील साहित्यकृतींचे मूल्यमापन क्षमता विकसित होईल.
CO-6 (Creating)	या प्रवाहांमध्ये लेखन करण्याचे कौशल्ये व या अनुषंगाने रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होण्याचा दृष्टीने क्षमता विकसित होईल.

संदर्भ साधने :

१. साठोत्तरी मराठी वाङ्मयातील प्रवाह, संपा. डॉ. शरणकुमार लिंबाळे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे, २००७.
२. ग्रामीण, दलित व स्त्रीवादी साहित्य, डॉ. नागनाथ कोत्तापल्ले व इतर, य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक, २००१.
३. मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप, गो. म. पवार, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८३.
४. द सेकंड सेक्स, , सीमॉन द बोव्हार, अनुकरुणा गोखले ., कॉन्टिनेनटल प्रकाशन, पुणे, २०१२.
५. स्त्रीवादी समीक्षा : संकल्पना व उपयोजन, मंगला वरखेडे, धुळे, १९९९.
६. विज्ञान आणि वैज्ञानिक, जयंत नारळीकर, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, १९९९.
७. विज्ञान साहित्यविश्व, निरंजन घाटे, अभिनुजा प्रकाशन, पुणे, २००१.
८. आदिवासी स्त्रियांची कथा-कादंबरी, डॉ. हनुमंत भवारी, ज्ञानसूर्य प्रकाशन, २०२०.
९. जागतिकीकरण आणि मराठी कविता, वसंत पाटणकर, कविता-रती, दिवाळी अंक, २०१४.
१०.आदिवासी साहित्य : चिंतन आणि चिकित्सा, डॉ. तुकाराम रोंगटे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे.
११.साहित्याचे आकलन आणि आस्वाद, प्रा. द. ता. भोसले, संस्कृती प्रकाशन, पुणे
१२.आदिवासी साहित्य : एक अभ्यास, डॉ. ज्ञानेश्वर वाल्हेकर, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद, २००९
१३.बहुजन संस्कृतीचे जनक, महात्मा जोतीराव फुले, अक्षरवाड्मय प्रकाशन, पुणे
१४.साठोत्तरी साहित्यप्रवाह : स्वरूप आणि दिशा, माधव पुटवाड
१५.दलित साहित्य उदगम आणि विकास, योगेन्द्र मेश्राम, मंगेश प्रकाशन
१६.कवितेची शैली, महेंद्र कदम, अक्षरवाड्मय प्रकाशन, पुणे
१७.उलगुलानव्रती, विनायक तुमराम गौरवग्रंथ, संपादन, सुनील कुमरे, वत्स- विनायक प्रकाशन, पुणे-नागपूर
१८.संदर्भासहित स्त्रीवाद : स्त्रीवादाचे समकालीन चर्चाविश्व, संपादक, वंदना भागवत आणि इतर, शब्द पब्लिकेशन्स, मुंबई
१९.स्त्री काल आज उद्या, संपादक, सिंधू शेळके, यशोदा प्रकाशन,अमरावती
२०.भारतीय स्त्री संकल्पना आणि प्रतिमा, मीना केळकर, निमित्त प्रकाशन, पुणे

MAR 561 MJP_E-2	तौलनिक साहित्याभ्यास : भाग २ - प्रात्यक्षिक	Credits- 2 (P)	Hours- 60

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून जागतिक तसेच भारतीय परिप्रेक्ष्यात तौलनिक साहित्याभ्यासाची संकल्पना व आवश्यकता समजून घेतल्यानंतर तिचा प्रत्यक्ष उपयोजनाच्या पातळीवर विचार करणे अपेक्षित आहे. जागतिक परिप्रेक्ष्यात भारतीय भाषांमधील साहित्याची तुलना अन्य परकीय भाषांतील साहित्याशी केली जाते. जागतिक पातळीवर भारतीय संस्कृती समकक्ष व समकालीन ठरण्यासाठी अशी तुलना आवश्यक ठरते. भारतीय परिप्रेक्ष्यात प्रादेशिक भाषांतील साहित्याची तुलना अन्य प्रादेशिक भाषांतील साहित्याशी संभवते. बहुप्रांतीय व बहुभाषिक भारतीय समाजात सांस्कृतिकदृष्ट्या प्रादेशिक वेगळेपण दिसून येते. राष्ट्रीय ऐक्यासाठी या सामाजिक-सांस्कृतिक वैविध्याचा अभ्यास आवश्यक ठरतो. तौलनिक साहित्याभ्यासातून दोन भिन्न संस्कृतीतील साम्य-भेद अधोरेखित होऊन संस्कृतीतील देवाणघेवाण स्पष्ट होते. त्याचप्रमाणे अधिक उणेही समोर येते. ही सांस्कृतिक देवाणघेवाण अंतिमत: संस्कृतीविकासाला हातभार लावणारी असते. त्यामुळेच या अभ्यासपत्रिकेत तुलनेचे प्रत्यक्ष उपयोजन महत्त्वाचे ठरते.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे:

१) तौलनिक साहित्याभ्यासाची संकल्पना व स्वरूप समजून घेणे.
२) तौलनिक साहित्याभ्यासाची व्याप्ती जागतिक व भारतीय परिप्रेक्ष्यात समजून घेणे.
३) भारतीय साहित्य, राष्ट्रीय साहित्य, विश्वसाहित्य आदी संकल्पनांचे उपयोजन समजून घेणे.
४) तौलनिक साहित्याभ्यासाचा इतर ज्ञानक्षेत्राशी असणारा संबंध समजून घेणे.
५) दोन परकीय भाषांतील साहित्यकृतींची तुलना करणे

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	१. तौलनिक साहित्याभ्यास : भारतीय संप्रदाय २. तौलनिक साहित्याभ्यास : मराठीतील अभ्यासक व अभ्यासाच्या दिशा ३. साहित्यातील आदानप्रदान : मराठी व इंग्लिश या भाषांसंदर्भात.... ४. दोन साहित्यकृतींची तुलना : मराठी - हिंदी ४.१ बिराड (मराठी) - अशोक पवार, मनोविकास प्रकाशन पुणे. २००२ ४.२ तिरस्कृत (हिंदी) - सुरजपाल चौहान, अनुभव प्रकाशन, लाजपत नगर, गाजियाबाद, उत्तरप्रदेश. २००२ (प्रत्यक्ष उपयोजन प्रकल्प म्हणून विद्यार्थ्यांनी या दोन आत्मकथनांची तुलना करत दीर्घ निबंध लिहिणे अपेक्षित आहे.)	२	६०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यामध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	तौलनिक साहित्याभ्यासातील भारतीय संप्रदायाचा परिचय होईल.
CO-2 (Understanding)	तौलनिक साहित्याभ्यासातील मराठी अभ्यासकांचा व त्यांच्या कार्याचा परिचय होईल.
CO-3 (Applying)	मराठी व इंग्लिश या भाषांमधील आदत्त व प्रदत्त साहित्यकृतींचा अभ्यास करता येईल.
CO-4 (Analysing)	अनुवादित व भाषांतरित साहित्याच्या विश्लेषणाची क्षमता प्राप्त होईल.
CO-5 (Evaluating)	मराठी अभ्यासकांच्या तौलनिक कार्याचा परामर्श घेता येईल.
CO-6 (Creating)	तौलनिक साहित्याभ्यासाच्या अभ्यासाने आपल्या साहित्यातील अधिक उणे लक्षात येईल. त्यामुळे साहित्याच्या आणि समीक्षेच्या व्यापकतेला दिशा मिळेल.

संदर्भ साधने :

१. तौलनिक साहित्याभ्यास : तत्त्वे आणि दिशा - संपा. चंद्रशेखर जहागिरदार
२. तौलनिक साहित्याभ्यास - वसंत बापट, मौज प्रकाशन मुंबई
३. तुलनात्मक साहित्याभ्यास - डॉ आनंद पाटील, मेहता प्रकाशन
४. भाषांतर मीमांसा - डॉ. कल्याण काळे, डॉ. अंजली सोमण
५. तौलनिक साहित्य, निशिकांत मिरजकर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
६. तुलनात्मक साहित्य आणि विश्वकुटुंबाची जडणघडण, अनंत राऊत, कैलास पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद
७. तौलनिक साहित्य आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय, रत्नाकर बापूराव मंचरकर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
८. तुलनात्मक साहित्य आणि सांस्कृतिक अभ्यास, (जगातील निवडक निबंधाचे अनुवाद), संपादक मनीषा आनंद पाटील, आनंद ग्रंथसागर प्रकाशन, कोल्हापूर

MAR 561 MJP_E-3	साहित्यप्रकारांचे रूपांतर : भाग २ - प्रात्यक्षिक	Credits- 2 (P)	Hours- 60

अभ्यासपत्रिकेविषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून मराठी साहित्यप्रकाराच्या रुपांतराच्या प्रक्रियेचे उपयोजन अभिप्रेत आहे. त्यामुळे साहित्यप्रकारांच्या कक्षा, अभिव्यक्ती वैशिष्ट्ये यांच्यामध्ये त्या त्या साहित्यप्रकाराच्या आवाहनक्षमतेनुसार अपेक्षित बदल समजून घेणे व त्यानुसार बदल करण्याचे कौशल्य प्रकट करणे महत्त्वाचे आहे.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) साहित्यप्रकारांच्या कक्षा नीट समजून घेणे.
२) साहित्यप्रकारांच्या कक्षा, अभिव्यक्ती वैशिष्ट्ये यांच्यामध्ये त्या त्या साहित्यप्रकाराच्या आवाहनक्षमतेनुसार बदल करण्याचे तंत्र उपयोजने.
४) साहित्यप्रकारांच्या रुपांतराची प्रक्रिया प्रत्यक्ष पडताळून बघणे.
५) साहित्यप्रकारांच्या रुपांतराचे मूल्यमापन करणे.

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**साहित्यप्रकाराचे रुपांतर भाग -२ : प्रात्यक्षिक** साहित्यप्रकारचे रुपांतर १. कथा – चित्रपट (उदा. कैरी) २. कादंबरी- चित्रपट (उदा. जोगवा) ३.आत्मकथा –चित्रपट (उदा. मी सिंधुताई सपकाळ) ४. कविता – गीत (उदा. कविता-अजिंठा, ना.धो. महानोर आणि अजिंठा-चित्रपट) ५. नाटक – चित्रपट ६. साहित्यकृतीच्या रुपांतराचे मूल्यमापन - (रुपांतरीत कलाकृतीचे सविस्तर मूल्यमापन करणारा दीर्घ लेख विद्यार्थ्यांनी लिहिणे अपेक्षित आहे.	२	६०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यांमध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	साहित्यकृतीचे रुपांतर ही संकल्पना अवगत होईल.
CO-2 (Understanding)	साहित्यकृतीचे पटकथेत रुपांतर करण्याचे कौशल्य अवगत होईल.
CO-3 (Applying)	पटकथा निर्मितीचे तंत्र आत्मसात होईल.
CO-4 (Analysing)	मराठी चित्रपटांच्या माध्यमातून साहित्यकृतीचे रुपांतर संकल्पना अभ्यासता येईल.
CO-5 (Evaluating)	रुपांतरीत साहित्यकृतीचे मूल्यमापन करता येईल.
CO-6 (Creating)	साहित्यप्रकारांच्या आवाहनक्षमतेनुसार साहित्यप्रकारांची अभिव्यक्ती वैशिष्ट्ये बदलण्याचे कौशल्य प्राप्त होईल.

संदर्भ साधने :

१) चित्रकथा- खंड १ व २ आचार्य अत्रे, परचुरे प्रकाशन, १९८५

२) मराठी चित्रपटाची पटकथा- अनिल सपकाळ, अनुबंध प्रकाशन,२००५

३) बखर सिनेमाची- वसंत साठे, व्ही शांताराम प्रतिष्ठान,१९९२

४) चित्रपट एक कला-विजय दीक्षित, रेणुका प्रकाशन,१९७९

५) साहित्यकृतीचे माध्यमांतर- संपादक-राजेंद्र थोरात, प्रा.आशुतोष कसबेकर, संस्कृती प्रकाशन,२०१७

६) कुंकू ते दुनियादारी- राजेंद्र थोरात, चपराक प्रकाशन,२०१९

७) सिनेमाची भाषा- मनिषा कावतकर, उन्मेष प्रकाशन

८) माध्यमांतर मीमांसा- शकील शेख

९) कथात्मक साहित्य आणि चित्रपट रुपांतर प्रक्रिया- बालाजी घारुळे, हर्मिस प्रकाशन

१०) गाथा मराठी सिनेमाची- इसाक मुजावर, प्रतीक प्रकाशन २०१२

११) शूटिंग- श्री.दा.पानवलकर, मौज प्रकाशन,१९८५

१२) सिनेमाची गोष्ट-अनिल झणकर, राजहंस प्रकाशन १९९७

१३) मराठी साहित्य आणि चित्रपटकथा- प्रवीण महाजन, माय बुक पब्लिकेशन,२०१७

१४) अक्षरदान साहित्य व सिनेमा- संपादक मोतीराम पौळ दिवाळी अंक २०२१

१५) चित्रपट भाषा अंक- प्रा.सतीश बहादूर विशेषांक,अक्षर वाड्मय,जाने ते संप्टे २०१६

१६) दुनियादारी - सुहास शिरवळकर, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

१७) प्रलय- बाबा कदम, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

१८) भालू - बाबा कदम, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

१९) समांतर- सुहास शिरवळकर, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

२०) समकालीन अध्याय- प्रा. मिलिंद जोशी, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

२१) साहित्याचे समकालीन संदर्भ आणि अभिरुची संघर्ष- नागनाथ कोत्तापल्ले, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

२२) लक्षणीय असे काही- नागनाथ कोत्तापल्ले, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

२३) साहित्याचे निकष बदलावे लागतील- डॉ. शरण कुमार लिंबाळे, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

२४) बावन्नकशी- प्रा. विश्वास वसेकर, दिलीप राज प्रकाशन, पुणे

२५) पटकथा लेखन : तंत्र व कौशल्ये - प्रा. रामदास केदार, अरुणा प्रकाशन, प्रथम आवृत्ती, लातूर, २०२३

MAR 561 MJP_E-4	मराठी व्याकरण : भाग २ - प्रात्यक्षिक	Credits- 2 (P)	Hours- 60

अभ्यासपत्रिके विषयी :

या अभ्यासपत्रिकेतून व्याकरणाचे महत्त्व, मराठी भाषेच्या रचनेचे महत्त्व, व्याकरणाचे विविध प्रकार, यांचे पायाभूत ज्ञान कौशल्ये विद्यार्थ्यांना प्राप्त होईल.

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे :

१) मराठी व्याकरणासंदर्भातील समज विकसित करणे.
२) व्याकरण आणि मराठी भाषा यांच्या परस्पर संबंधांचा परिचय करून घेणे.
३) अलंकार छंद व्याकरण यांच्या तात्विक भूमिका समजावून घेणे .
४) वर्ण, शब्द, वाक्य, प्रयोग यांची माहिती करून घेणे

अभ्यासक्रम :

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**मराठी व्याकरण - भाग २ : प्रात्यक्षिक** **प्रकल्प लेखन-** **मराठीतील वर्णविचार -** मराठीची वर्णमाला आणि वर्णाचे प्रकार **शब्दविचार, शब्दसिद्धी -** शब्द आणि पद, शब्दाच्या जाती वाक्य संश्लेषण वाक्याचे विभाग वाक्याचे प्रकार परिच्छेद रचना आणि सघन लेखन पद्धती	२	६०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययननिष्पत्ती (COs) :

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यामध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	मराठी भाषेतील व्याकरणाचे विशेष सांगता येतील
CO-2 (Understanding)	भाषेच्या रचनेचे आकलन होईल.
CO-3 (Applying)	व्याकरणिक नियमांची लेखनात अंमलबजावणी करता येईल.
CO-4 (Analysing)	सुस्पष्ट व सघन लेखनाचे कौशल्ये प्राप्त होतील.
CO-5 (Evaluating)	व्याकरणिक कौशल्यांचा प्रत्यक्ष लेखनात वापर करता येईल.
CO-6 (Creating)	रचनेच्या दृष्टीने बिनचूक लेखन करता येईल.

संदर्भ ग्रंथ :

१. मराठी व्याकरण: वाद आणि प्रवाद, कृ. श्री.अर्जुनवाडकर, सुलेखा प्रकाशन, पुणे, १९८७,
२. मराठी व्याकरणाचा इतिहास, कृ. श्री. अर्जुनवाडकर, मराठी विभाग-मुंबई विद्यापीठ, मुंबई आणि ज्ञानमुद्रा, पुणे, १९९२.
३. मराठी व्याकरणविवेक, मा. ना. आचार्य, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
४. मराठीचे मूळ व्याकरण, वसंत भगवान उत्पात, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २००८.
५. मराठी व्याकरणाचे व्याकरण, कृ. पा. कुलकर्णी, ग. मो पाटील.

६. मराठी व्याकरण-स्वरूप व चिकित्सा, कुलकर्णी, खांडेराव : पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २०१९.
७. मराठी व्याकरणाची मूलतत्त्वे, ह. ग. केळकर, सिटी बुक प्रकाशन,
८. मराठीचे व्याकरण, लीला गोविलकर, स्वाध्याय महाविद्यालय प्रकाशन, पुणे, १९७४.
९. अभिनव मराठी व्याकरण, प्र.ना. जोशी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
१0. शास्त्रीय मराठी व्याकरण, मो. के. दामले, जोशी आणि लोखंडे प्रकाशन, पुणे १९६६.
११. मराठी व्याकरण काही समस्या, प्र.ना. दीक्षित, एम. व्ही. फडके आणि इतर, कोल्हापूर, १९८०,
१२. भारतीय साहित्यशास्त्र, ग.त्र्यं. देशपांडे, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८०.
१३. मराठी लेखन कोश, अरुण फडके, अंकुर प्रकाशन, ठाणे, २०१५.
१४. मराठी व्याकरणाचा पुनर्विचार, अरविंद मंगरूळकर, कार्यवाह पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९६४.
१५. व्याकरण, लेखन व आकलन, प्रल्हाद लुलेकर, / केदार काळवणे: पर्सन, नवी दिल्ली, २०१२.
१६. अभिनव मराठी व्याकरण-मराठी लेखन, श्रीधर शनवारे, विद्याविकास पब्लिशर्स प्रा.लि. नागपूर, तृ. आ., २०००
१७. राजारामशास्त्री भागवत यांचा भाषाविचार, मनीषा खैरे, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे

MAR 561 MJP_E-5	वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या : भाग २ - प्रात्यक्षिक	Credits- 2 (P)	Hours- 60

अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे:

१. विद्यार्थ्यांमध्ये वाङ्मयाचा इतिहाससापेक्ष अभ्यास करण्याची क्षमता निर्माण करणे.
२. वाङ्मयीन प्रेरणा, परंपरा आणि प्रवाह यांचे स्वरूप जाणून घेणे.
३. वाङ्मयातील परंपरा आणि नवता यांची तत्त्वे आणि सूत्रे निश्चित करण्यास शिकणे.
४. लेखकाचा, वाङ्मयप्रकाराचा, विशिष्ट कालखंडाचा अभ्यास करण्याची पद्धती आत्मसात करणे.

अभ्यासक्रम:

घटक	तपशील	श्रेयांक	घड्याळी तास
१	**वाङ्मयेतिहासलेखनविद्या- भाग २ : प्रात्यक्षिक** प्रकल्पलेखन वाङ्मयेतिहासकारांचे कार्य : वि. ल. भावे, न्या. म. गो. रानडे, ना. भ. पावगी, ग. रं. दंडवते, वि. सी. सरवटे, वि.पा. नेने, ल. रा. पांगारकर, बाळकृष्ण अनंत भिडे, श्री. शेणोलीकर, ल. रा. नसिराबादकर, श्री. म. पिंगे, चिं. नी. जोशी, कृ.गं. कवचाळे, वि. पां. दांडेकर, अ. ना. देशपांडे, रा. श्री. जोग, प्र. न. जोशी, कुसुमावती देशपांडे, शं. गो. तुळपुळे इ.	२	६०

अभ्यासपत्रिकेची अध्ययन निष्पत्ती (COs):

या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन केल्यानंतर विद्यार्थ्यामध्ये पुढील क्षमता विकसित होतील.

CO-1 (Remember)	तेन यांच्या सिद्धांताचे आकलन होईल.
CO-2 (Understanding)	वाङ्मयेतिहास लेखनातील समस्या जाणून घेता येतील.
CO-3 (Applying)	वाङ्मयेतिहास विचारातील नवसंकल्पनांचे उपयोजन करता येईल.
CO-4 (Analysing)	वाङ्मयेतिहास विचारातील नवसंकल्पनांची चिकित्सा करता येईल.
CO-5 (Evaluating)	वाङ्मयेतिहासाच्या ग्रंथांचे परीक्षण करता येईल.
CO-6 (Creating)	वाङ्मयेतिहास लेखनाचा दृष्टीकोण विकसित होईल.

संदर्भ ग्रंथ -

१. वाङ्मयेतिहासाची संकल्पना- संपा. दत्तात्रय पुंडे, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९४

२. साहित्य-चिंतन- संपा. व. दि. कुलकर्णी, मुंबई विद्यापीठ, मराठी विभाग प्रकाशन, मुंबई १९८३

३. **तेन यांचा वाङ्मयसिद्धान्त-** सुरेश धायगुडे, द.दी.पुंडे, रोहन प्रकाशन, २०१९

४. **इतिहासाचे तत्त्वज्ञान**- सदाशिव आठवले, प्राज्ञपाठशाळा मंडळ, वाई, दुसरी आवृत्ती १९८६.

५. **वाङ्मयेतिहासः सद्यस्थिती आणि अपेक्षा**- गो. म. कुलकर्णी आणि दत्तात्रय पुंडे, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे १९९५.

६. **वाङ्मयेतिहासलेखनः स्वरूप आणि समस्या**- संपा. डॉ. विद्यागौरी टिळक**,** प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९९

७. **मराठी वाङ्मयेतिहासाची प्रस्तावना-** रा. शं. वाळिंबे**,** विदर्भ मराठवाडा बुक कंपनी, पुणे १९७३.

८. **इतिहास म्हणजे काय**?- ई. एच्. कार (अनु. वि. गो. लेले)**,** कॉन्टिनेन्टल, पुणे, १९९८.

९. **Man On His Past-** Butterfield Herbert, Cambridge University Press, Cambridge, 1969.

१०. **New Directions in Literary History-** Cohen Ralph (Ed.), Routledge and Kegan Paul, London, 1974.

११. **The Idea of History-** Collingwood, Oxford University Press (Any available edition).

M.A. मराठी – प्रथम वर्ष (सत्र-२) अभ्यासक्रम [Level 6.0]			
Course Type : On Job Training (OJT)			
MAR 581 OJT	**व्यावसायिक प्रशिक्षण**	**Credits- 4 4 (P)**	**Hours- 120**

अ. व्यावसायिक प्रशिक्षण

१. प्रकाशनसंस्था

संपादन विभाग

डी.टी.पी. विभाग

जाहिरात विभाग

वितरण विभाग

मुद्रितशोधन विभाग

२. छपाईतंत्र

स्क्रीनवरील छपाई

ऑफसेटवरील छपाई

वेबवरील छपाई

ट्रेसिंग प्लेट

पोली प्लेट

सिटीपी प्लेट

3. बायडींग प्रकार

पुठ्ठा आणि परफेक्ट बायडिंग

४. साहित्यसंस्था

५. ग्रंथालये/ वाचनालये

६. वृत्तपत्र कार्यालय

७. फोर कलर छपाईतंत्र

फोर कलर डिझाईनतंत्र

८. आकाशवाणी केंद्रे..... एफएम केंद्रे....

९. चित्रे, ले-आऊट, सजावट विभाग

प्रसिद्धी विभाग (किंवा जाहिरात व प्रसिद्धी विभाग)

१०. ग्रंथ विक्रेते

ग्रंथ प्रदर्शन

ऑनलाईन विक्री विभाग

प्रिंट ऑन डिमांड पुस्तक छपाई तंत्र.

पैकिंग, पार्सलिंग, बिलिंग, वाहतूक विभाग

ब. क्षेत्रीय प्रकल्प

१. क्षेत्रीय प्रकल्प : संकल्पना आणि स्वरूप

२. क्षेत्रीय प्रकल्प (Field Project) : विषयसूची

प्रकल्प लेखनासाठी विद्यार्थ्यांनी मार्गदर्शकांच्या संमतीने मराठी भाषा आणि साहित्यासंबंधी विषयाची निवड करावी. खाली काही विषय उदाहरणादाखल देण्यात आलेले आहेत त्या विषयांव्यतिरिक्तही मार्गदर्शकांच्या संमतीने विद्यार्थी इतर विषय घेऊ शकता.

१) बँक/ टपाल कार्यालय/ विमा कार्यालय इत्यादी सरकारी किंवा खासगी कार्यालयांशी संबंधीत असलेल्या ग्राहक, कर्मचारी, प्रतिनिधी, अधिकारी इत्यादींद्वारे वापरल्या जाणाऱ्या मराठी भाषेचे सर्वेक्षण करून विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

२) स्थानिक स्वराज्य संस्थामधील विविध कार्यक्षेत्रातील दैनंदिन पत्रलेखनाचे नमुने तपासून त्यावर प्रकल्प लेखन करणे.

३) परिसरातील पारंपारिक व्यवसाय करणाऱ्या स्त्री-पुरुष कारागीरांच्या मुलाखती घेऊन त्यांच्या व्यवसायासंबंधी शब्दसूची तयार करणे आणि त्यावर विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

४) विविध बाजारांमध्ये (भाजी बाजार, कापड बाजार, धान्य बाजार इत्यादी) वापरल्या जाणाऱ्या मराठी भाषेचे सर्वेक्षण करून विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

५) मराठी भाषेतून शालेय शिक्षण घेणाऱ्या विविध वर्गातील विद्यार्थी, मराठी भाषा शिक्षक व पालकांच्या मुलाखती घेऊन विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

६) पदवी स्तरावरील कोणत्याही शाखेतील विद्यार्थी, शिक्षक व पालकांच्या मुलाखती घेऊन विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

७) शालेय वर्गातील मराठी क्रमिक पाठ्यपुस्तकांसंदर्भात विद्यार्थी व शिक्षकांच्या मुलाखती घेऊन विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

८) कनिष्ठ महाविद्यालयातील मराठी क्रमिक पाठ्यपुस्तकांसंदर्भात विद्यार्थी व शिक्षकांच्या मुलाखती घेऊन विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

९) पदवीस्तरावरील मराठी विषयाच्या अभ्यासक्रमासंदर्भात विद्यार्थी आणि शिक्षकांच्या मुलाखती घेऊन विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

१०) इंग्रजी, हिंदी माध्यमांच्या शाळेतील मराठी भाषेच्या अध्ययन-अध्यापनामध्ये येणाऱ्या अडचणींचे सर्वेक्षण करून विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

११) मराठी शाळेतील ग्रंथालयांचे सर्वेक्षण करून अहवालात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

१२) ग्रंथालयातील वाचकांचे सर्वेक्षण करून विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

१३) अन्य भाषिकांना मराठीचा वापर करताना येणाऱ्या समस्यांच्या संदर्भात सर्वेक्षण करून विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

१४) परिसरातील विविध खेळ, सण-उत्सव, जत्रा-यात्रा, स्वयंपाक आणि पाककला, शेती आणि तत्सम विविध व्यवसाय इत्यादी सबंधीच्या शब्दांचे संकलन करून विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन.

१५) आपल्या गावातील बोली भाषेमध्ये आलेल्या अन्य भाषेतील शब्दांचे संकलन करून विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन.

१६) परिसरातील लोकगीते, लोककथा, म्हणी, उखाणे, वाक्प्रचार इत्यादी शाब्द लोकसाहित्याचे तसेच लोककलांचे संकलन करून विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

१७) विविध प्रसारमाध्यमांवरील (मुद्रित, श्राव्य, दृक-श्राव्य माध्यमे) बातम्यांवर विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

१८) प्रसारमाध्यमांवरील मराठी कार्यक्रमांचा श्रोतृवर्ग-प्रेक्षकांवर होणारा परिणाम यावर विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

१९) 'विविध प्रसारमाध्यमांवरील जाहिरातीमधील मराठी भाषा' यावर विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.

२०) परिसरातील शैक्षणिक, सामाजिक, साहित्यिक, सांस्कृतिक घडामोडीचे वृत्तांतलेखन करणे.
२१) चित्रपटातील मराठी मराठी भाषा' यावर विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.
२२) विविध भाषांमधून मराठीत पुन:ध्वनीमुद्रित (डबिंग) होऊन आलेल्या चित्रपटांचे सर्वेक्षण करून त्यांच्या सामाजिक व भाषिक परिणामावर विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.
२३) मोबाईलमधील संदेशांची मराठी भाषा यावर विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.
२४) यूट्यूबवरील विविध कार्यक्रमांमध्ये वापरली जाणारी मराठी भाषा यावर विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.
२५) समाज माध्यमांमध्ये (सोशल मीडिया) वापरली जाणारी मराठी भाषा यावर विश्लेषणात्मक प्रकल्प लेखन करणे.
२६) लेखक/लेखिका/कवी/कवयित्री यांच्या मुलाखती घेऊन त्यावर प्रकल्प लेखन करणे.
२७) परिसरातील मराठी भाषा व साहित्यविषयक काम करणाऱ्या संस्थांना भेट देऊन अहवालात्मक प्रकल्प लेखन करणे.
२८) महाराष्ट्र राज्य शासनाच्या मराठी भाषेच्या विकास आणि संवर्धनासाठी कार्य करणाऱ्या संस्थांच्या कार्यालयांना भेटी देऊन अहवालात्मक प्रकल्प लेखन करणे.
२९) महाराष्ट्र राज्य शासनाच्या विविध समित्यांवरील सदस्यांच्या मराठी भाषेसंदर्भात मुलाखती घेऊन त्यावर प्रकल्प लेखन करणे.